

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Hana Šobáňová

Ženský a mužský pohled na svět squatu

Bakalářská práce

Vedoucí práce: PhDr. Miloslava Turková CSc.

Praha 2011

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 24. 6. 2011

.....
podpis

Autor práce: **Hana Šobáňová**

Vedoucí práce: **PhDr. Miloslava Turková CSc.**

Oponent práce:

Datum obhajoby: **LS 2011**

Hodnocení:

Poděkování:

Na prvním místě bych především ráda poděkovala řadě vedoucích své bakalářské práce PhDr. Miloslavě Turkové CSc. za velmi podnětné rady a odborné vedení. Dále patří můj velký dík všem mým respondentům a respondentkám, kteří mi ochotně poskytovali veškeré informace. V neposlední řadě chci zvláště poděkovat obyvatelům squatu Erika, se kterými jsem strávila velmi zajímavé chvíle.

OBSAH:

1. Úvod

1. 1. Osobní motivace.....	7
1. 2. Metodický přístup.....	7
1. 3. Etické otázky.....	9

2. Pojmosloví

2.1. Subkultura.....	10
2. 2. Subkultura mládeže.....	11
2. 2. 1. Ženy v subkulturách mládeže	11
2. 2. 2. Hippies.....	13
2. 3. Subkultura squattingu.....	14
2. 3. 1. Squat, squatter, squatterka a jejich definice	14
2. 3. 2. Vznik a vývoj squattingu.....	16
2. 3. 3. Významné zahraniční squaty	18
2. 3. 4. Významné české squaty	19
2. 3. 5. Squatting a legislativa v ČR.....	23
2. 3. 6. Politické pozadí angažovaného squattingu.....	24
2. 3. 7. Aktivity související se squattingem.....	26

3. Výzkum

3. 1. První setkání se squatem.....	28
3. 2. Reflexe života ve squatu.....	30
3. 2. 1. Začátek.....	31
3. 2. 2. Fungování a aktivity.....	33
3. 3. Squat a jeho kladné stránky z pohledu jeho obyvatel.....	35
3. 4. Squat a jeho záporné stránky z pohledu jeho obyvatel.....	37
3. 5. Původní představy obyvatel před setkáním se squatem a realita.....	39
3. 6. Přínos života ve squatu z pohledu jeho obyvatel.....	41
3. 7. Výhled do budoucna	43

3. 7. 1. Současní aktéři a aktérky.....	43
3. 7. 2. Bývalí aktéři a aktérky.....	44
3. 9. Poměry počtu aktérů a aktérek.....	45
3. 10. Solidarita v subkultuře squattingu.....	47
3. 11. Medailónky respondentů a respondentek.....	48
3. 11. 1. Osoby kolem squatu Erika.....	49
3. 11. 2. Osoby z jiných squatů.....	51
4. Závěr.....	53
5. Použité prameny literatury.....	55
6. Přílohy.....	57

1. Úvod

1. 1. Osobní motivace

K napsání této práce mě již delší dobu vedl zájem, který se vztahoval k osobám žijícím odlišným způsobem života. Takové lidi jsem v městském prostředí často potkávala a někdy jsem se s nimi o jejich životě bavila.

Tento můj zájem pokračoval i během studijního pobytu ve Francii. Alternativní způsob života konkrétně v podobě squattingu, má ve francouzském prostředí svou dlouholetou tradici. Obsazené místo, tedy squat často plní nejenom politickou, ale i sociální funkci. Velmi podrobně o squatech tohoto typu mluví francouzská antropoložka F. Bouillon ve své knize *Les mondes du squat*. Bouillon uvádí, že squat se stává útočištěm mnoha lidí. Vyhledávají ho nejenom studenti a studentky, kterým chybí finanční prostředky, ale i rodiny s dětmi, imigranti bez povolení k pobytu a další osoby.

Přečtení této publikace mě motivovalo ke zkoumání toho, jaká je situace v českém prostředí. Mým záměrem nebylo sledovat historické či politické pozadí, ale především reflektovat pohled samotných aktérů a aktérek.

Fenomén squattingu se u nás rozšířil v devadesátých letech 20. století. Přitahoval mladé lidi, kteří se rozhodli žít v komunitě a vytvářet alternativní autonomní prostor pro kulturní, společenské a jiné aktivity.

V dnešní době, je ale squatting nejenom v českém prostředí poněkud na ústupu. To bylo taky jedním z důvodů napsání této práce. Tedy snaha zachytit pohledy na tento fenomén ještě v době jeho existence.

1. 2. Metodický přístup

Vzhledem k mému tématu nemohu zvolit jiný než kvalitativní výzkum. Způsob života obecně a speciálně pak alternativní je velice osobní věc každého jedince a pokud je mým cílem zachytit tento pohled a nahlédnout do cizí reality, pouze „kvalitativní výzkum nám pomáhá rozumět pozorované realitě“.¹ Jedním z průvodních jevů tohoto typu výzkumu je i časové rozpětí realizace. Se sledovaným

1

---

¹ DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*, Praha: Karolinum, 2002, s. 291.

prostředím jsem byla v kontaktu delší dobu, a tak jsem mohla využít výhodu této strategie, tj. možnost modifikovat a doplňovat výzkumné otázky v průběhu výzkumu.² Dalším důvodem volby a aplikace kvalitativního výzkumu byl i fakt, že je dnes fenomén squattingu poněkud na ústupu a najít dostatek respondentů a respondentek pro výzkum kvantitativní by mohl být značný problém.

Podle situace, ve které jsem se s danými respondenty a respondentkami nacházela, jsem využívala několika technik. To znamená přímé nezúčastněné pozorování, které někdy přešlo do pozorování zúčastněného a narativní, polostrukturované i neformální rozhovory.

Postupovala jsem většinou tak, že při každém setkání se svými respondenty a respondentkami jsem začala neformálním rozhovorem. Spontánní komunikací jsem se snažila navázat kontakt a později získat informace od osob, se kterými jsem se setkala především při zúčastněném pozorování. Polostrukturovaný rozhovor neboli rozhovor s návodem *„pomáhá udržet zaměření rozhovoru, ale dovoluje dotazovanému zároveň uplatnit vlastní perspektivy a zkušenosti.“*³ Takové typy rozhovorů jsem vedla zejména s osobami, které do styku se squatem přišly v dřívějších dobách a nyní se věnují jiným činnostem. K narativním rozhovorům jsem se snažila přivést informátory a informátorky, jež se v současné době ve světě squatu pohybují. Při něm totiž *„...není subjekt konfrontován se standardizovanými otázkami, nýbrž je povzbuzován ke zcela volnému vyprávění.“*⁴ K některým neformálním a polostrukturovaným rozhovorům došlo během výzkumu opakovaně, vzhledem ke čtyřem návštěvám sledovaného prostředí. Důležitou technikou bylo pozorování a to jak nezúčastněné (z počátku), tak zúčastněné (ke konci). Protože mým cílem bylo zachytit pohled samotných aktérů a akterek na daný fenomén, tato technika lépe pomáhá popsat a pochopit prostředí, ve kterém se dotazovaní nachází.

Kombinací těchto technik jsem chtěla dojít k objektivnějším výsledkům. Během celého pozorování jsem si dělala poznámky do terénního deníku, které jsem později přepsala.

2

---

² HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*, Praha: Portál, 2005, s. 50.

³ Tamtéž, s. 174.

⁴ Tamtéž, s. 176.

Rozhovory nahrané na diktafon, ke kterým jsem dostala informovaný souhlas (pouze vyslovený), jsem doslovně přepsala, poté je rozdělila na tematické jednotky a okódovala podle kódů, které jsem si určila a zapsala do vytvořené kódovací knihy. Tyto kódy mi pak sloužily k analýze a interpretaci dat.

Během svého výzkumu jsem se soustředila na tři základní oblasti:

- 1) První setkání se squatem.
- 2) Charakteristika života ve squatu, jeho klady a zápory.
- 3) Zpětné hodnocení a výhled do budoucna.

Mým záměrem bylo vést rozhovory se stejným počtem zástupců ženského a mužského pohlaví, získat osobní reflexe squatterů a squatterek a poté jejich odpovědi porovnat a zjistit, jestli se pohled na daný fenomén liší na základě pohlaví⁵. Protože se ale v českém prostředí squatu pohybují převážně muži, počet mých respondentů je o dva vyšší než počet mých respondentek. Respondenty a respondentky jsem získávala různými způsoby. Buď přímým oslovením po diskusi o budoucnosti českého squatterství, která se konala dne 5. 4. 2011 v klubu Cross, na základě dalších kontaktů od prvních informátorů a informátorek (metoda sněhové koule). A nakonec přímým oslovením při první návštěvě squatu Erika, při příležitosti benefičního Beat Box Battle 14. 5. 2011.

1. 3. Etické otázky

Etika má ve společenskovedním výzkumu velmi důležitou roli a každý, kdo výzkum provádí, by měl mít na paměti základní zásady. Proto jsem své informátory a informátorky hned na začátku seznámila se svým výzkumným projektem a požádala je o jejich čas pro poskytnutí rozhovoru. Informátory a informátorky, kteří souhlasili, jsem požádala o informovaný souhlas při nahrávání rozhovoru na diktafon s ubezpečením, že získaná data budou použity pouze pro své akademické účely, tedy pro napsání bakalářské práce.

Taktéž jsem zaručila anonymitu všem dotazovaným. Obec, ve které se nacházel

3

---

⁵ „*To, že ženy a muži vnímají a prožívají svět odlišně, že mají odlišné způsoby chování, je dnes už vcelku banální konstatování.*“ KUBÁTOVÁ, H. *Sociologie životního způsobu*, Praha: Grada, 2010, s. 229.

squat, kde jsem prováděla pozorování, jsem nazvala X, squat pseudonymem Erika a všechna jména dotazovaných jsem změnila. Nová jména jsem pak používala v transkriptu i po celou dobu analýzy a interpretace dat.

2. Pojmosloví

Celá tato práce se bude zabývat fenoménem squatu a lidmi, kteří se do tohoto prostředí dostali, či se v něm stále pohybují. Protože squat není běžný prostor pro bydlení ani pro jiné aktivity a osoby, které se kolem něho shromažďují, se vyznačují určitými specifiky, jež odpovídají charakteristikám subkultury, přiblížím nejprve pojem subkultura. Dřív než se plně budu věnovat subkultuře squattingu, představím subkulturu mládeže, postavení žen (nejen) v rámci této subkultury a hnutí hippies, neboť s mým tématem velice úzce souvisí.

2. 1. Subkultura

Subkultura je společenství lidí, které je charakteristické zvláštnostmi a odlišnostmi od základních norem, přestože tvoří součást dominantní kultury a podílí se na fungování širšího společenství. „V každém případě je důležitým znakem subkultury viditelné odlišení od dominantní kultury“.⁶ Příčiny vzniku takové subkultury jsou různé. Může se vyvinout například na základě etnické příslušnosti, věku, náboženství, politické orientace nebo často kombinací více prvků. Malá společenství bývají obvykle kulturně uniformní, ale průmyslové společnosti jsou charakteristické „vnitřní kulturní rozmanitostí“ a nalezneme zde mnoho různorodých subkultur.⁷ To souvisí i s tím, jak moc je společnost komplexní a populace diferencovaná.

Nejvhodnější prostor vzniku subkultury je tedy město, které umožňuje podobné trávení volného času, přestože se lidé navzájem neznají. Důležitý je čas setkání a přesné místo, později pak dochází k vytvoření trvalejšího životního stylu. To se týká například subkultur hippies i squattingu. Vždy je důležitá identita jedince, který se považuje za součást určité subkultury, a poté referenční skupina, k níž se vztahuje.

4

---

⁶ PETRUSEK, M. a kol., *Velký sociologický slovník*, Praha: Karolinum, 1996, s. 1248.

⁷ GIDDENS, A. *Sociologie*, Praha: Argo, 1999, s. 30.

Pro naše účely je též potřeba zmínit pojem kontrakultury. Kontrakulturou se rozumí určitá subkultura, jejíž hodnoty a normy se nejenom liší, ale i velmi kontrastují s dominantní či hlavní kulturou. Jedná se o „*radikální odmítání a vědomou kontradikci*“.⁸

Dále s tématem squattingu může souviset i pojem *deviantní subkultura*⁹, který zavedl Giddens. Označuje jím subkulturu, která se hlásí k odlišným hodnotám než většinová společnost, nicméně od ní není nikdy zcela oddělena.

2. 2. Subkultura mládeže

Nejčastějším představitelem subkultur je zejména mládež, která se vymezuje vůči hodnotám a způsobu chování, podle kterých se řídí dospělí.

Sociální vědy jeví zájem o tuto subkulturu přibližně od padesátých let 20. století a samotné užívání pojmu subkultura mládeže se objevuje v šedesátých letech 20. století. Sociologické teorie tvrdí, že „*neexistuje jednotná kultura mládeže*“.¹⁰ Subkulturu mládeže je možné definovat jako „*...typ subkultury vázaný na specifické způsoby chování mládeže, její sklon k určitým hodnotovým preferencím, akceptování či zavrhování určitých norem, životní styl odrážející podmínky života.*“¹¹

Skupiny mladých mají určitý společný zájem či zvyk, jež je odlišuje od ostatních skupin. Každá má také svůj symbol nebo znak, mezi které patří image, tedy vzhled, určité vystupování a speciální slova, to znamená argot.¹²

2. 2. 1. Ženy v subkulturách mládeže

O ženách se v subkultuře mládeže moc nemluvílo. Zřídka jsou popisovány, včetně jejich rolí, názorů a způsobů chování. Někteří argumentují tím, že se mnoho žen na poli subkultury nevyskytuje. „*Ve většině popisovaných subkultur se žena jevíla pouze jako doplněk partnera, genderová role*¹³ *nebyla vnímána.*“¹⁴ Mnoho subkultur také

5

⁸ PETRUSEK, M. a kol., *Velký sociologický slovník*, Praha: Karolinum, 1996, s. 1248.

⁹ GIDDENS, A. *Sociologie*, Praha: Argo, 1999, s. 30.

¹⁰ SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže*, Praha: Grada, 2010, s. 34.

¹¹ Tamtéž, s. 35.

¹² Tamtéž, s. 35.

¹³ „*Soubor určitých pravidel (většinou nepsaných, neformálních), které předpisují určité typy chování pouze ženám a jiné pouze mužům*“. Zdroj: <http://www.feminismus.cz/slovnicek.shtml#G>.

¹⁴ SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže*, Praha: Grada, 2010, s. 85.

vykazovalo spíše prvky maskulinity, násilí a vzpoury proti společnosti. Podobné je to i u hudebních interpretů v rámci různých subkultur, kde převažují muži.¹⁵

Soudím, že to obecně souvisí s celkovým uspořádáním společnosti a s genderovými stereotypy. Přestože se subkultury snaží odlišit od většinové společnosti, některé prvky chování přenáší i do nového prostředí. Obecně totiž lidské pohlaví přijímáme jako biologickou danost. Oproti tomu pojem gender je konstrukt, podle kterého rozdělujeme společenskou kategorii na femininní a maskulinní.¹⁶ Na tomto základě pak definujeme její charakteristiky, přestože se jí jedinci mohou vymykat.

Genderové stereotypy jsou pak popisy, které zjednodušeně označují „*jak má vypadat „maskulinní muž“ nebo „femininní žena“*“.¹⁷ Tyto genderové stereotypy obecně platí, jelikož existuje předpoklad, že zmíněné charakteristiky všichni sdílejí. Každá společnost a většinou i subkultura určuje osobám, které se v ní pohybují, jisté vlastnosti, způsoby chování a pravidla interakce na základě jejich pohlaví. Tyto normy nalezneme především v institucích jako je rodina, škola, náboženství atd. „*Institucionalizované vzorce genderové diferenciacce jsou souhrnně označovány jako pohlavně-genderový systém společnosti.*“¹⁸

Pohlavně-genderový systém pokaždé obsahuje tři základní prvky:

1. sociální konstrukci genderových kategorií na základě biologického pohlaví
2. dělbu práce na základě pohlaví
3. společenskou regulaci sexuality, kdy některé formy jsou přijímány a jiné trestány¹⁹

Některé subkultury či styly byly pro ženy přijatelnější (např. hippies), ale i „...*dnes některé styly naopak podporují sexismus, jsou smířlivé k násilí na ženách (některé proudy v hip hopu), prezentují je jako submisivní.*“²⁰

6

---

¹⁵ Objevila-li se kapela tvořena pouze ženami, jedním z hlavních témat hudební produkce byl vztah k mužům. Tamtéž, s. 85.

¹⁶ RENZETTI, C. M. CURRAN, D.J. *Ženy, muži a společnost*, Praha: Karolinum, 2003, s.20.

¹⁷ Tamtéž.

¹⁸ Tamtéž.

¹⁹ Tamtéž, s.22.

²⁰ SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže*, Praha: Grada, 2010, s. 85.

Radikální odezvou na situaci žen v rámci subkultur byla alternativa, tzv. riot grrrls. Ta vznikla na půdě punkové subkultury v devadesátých letech 20. století a byla spjata s feminismem. Též přejala anarchistické principy DIY²¹ kultury, kladla „*důraz na význam jednotlivce, nehierarchické struktury²², skutečné demokratické rozhodování, nekomerční produkci a sociální odpovědnost.*“²³ Kritizovala nejen „*nerovné postavení žen a dalších marginalizovaných skupin v punku, ale i obecný útlak žen (zejména mladých).*“²⁴ Témata, o která se zajímala, bylo znásilnění, incest, prostituce, šikana a další.

Riot grrrls najdeme především v západních zemích, v českém prostředí jich moc není. Jednou z mála možností, kde se s jejich názory můžeme setkat v praxi, je souvislosti s časopisem Bloody Mary²⁵.

2. 2. Hippies

Název pochází od slova hip, které znamená „*vědět*“ nebo „*být si vědom*“. „*Praví hippie (true hippie) věří v pravdu, ušlechtilost, mír, lásku a toleranci a snaží se jednat v tomto duchu.*“²⁶ Hnutí vzniklo v druhé polovině šedesátých let minulého století v USA. Mezi první centra patřila čtvrť Haight Asbury v San Francisku a New York, postupně se ale hnutí šířilo po celých Spojených státech a poté i do Evropy. Toto neorganizované hnutí je inspirované generací beatníků, která se objevila začátkem 50. let. Názorově se hippies od beatníků mnoho nelišili. To potvrzuje i fakt, že hlavní představitel beatníků „*...A. Ginsberg měl stejnou roli i mezi hippies.*“²⁷ Hippies opovrhují konzumem a světem, který uměle vytvořil různé potřeby, „*...zavrhují blahobytný způsob života, v němž je vydělávání peněz smyslem práce...*“ a také

7

---

²¹ Do It Yourself, (tj „udělej si sám“ se považuje za princip punkové subkultury, jedná se různé aktivity (vydávání desek, pořádání koncertu...), kdy role výrobce a spotřebitele jsou provázány a každý se určitou měrou na aktivitách podílí. SMOLÍK, J., *Subkultury mládeže*, Grada: Praha, 2010, s. 100.

²² To odpovídá Turnerovu modelu společnosti jako *communitas* čili konkrétním nenapodobitelným jednotlivcům, kteří jsou si navzájem rovni. Oproti tomu stojí model společnosti jako struktury právních, politických a ekonomických pozic, tedy se často jedná o hierarchický systém. TURNER, V. *Průběh rituálu*, Brno: Computer Press, 2004, s. 168.

²³ SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže*, Grada: Praha, 2010, s. 85.

²⁴ KOLÁŘOVÁ, J. <http://www.feminismus.cz/fulltext.shtml?x=673982>.

²⁵ <http://bloodymary.blog.cz/>

²⁶ McCLEARY, J. B. *Hippie encyklopedie, kulturní encyklopedie (a frazeikon) 60. a 70. let 20. století*, Volvo Globato, 2010.

²⁷ HORA, L. *Problematika tzv. alternativní religiozity a jejího podílu na formování životní orientace mládeže*, Praha: Karolinum, 1995, s. 32.

„...způsob života svých rodičů...“.²⁸ Opustili materialistické hodnoty, začali se chovat spontánně a žít, jak si určuje země, to znamená, jako kdyby každá hodina měla být poslední.²⁹ Považovali se za květinové děti. Své postoje dále promítli do známých hesel jako „Flower Power“³⁰ či „Make Love not War“³¹.

Inspirovali se východním náboženstvím, zen-buddhismem, a snažili se nastolit stav rajske blaženosti. „K rychlému dosažení blaženého stavu byly často používány drogy.“³² Nejprve se jednalo o výtažky z posvátných hub, postupně se přidala marihuana, meskalin a LSD.

V souvislosti s hippie se často mluví o tzv. sexuální revoluci. Volná láska sloužila k navozování nejbližšího mezilidského kontaktu, nicméně sex v hippies komunách nebyl na prvním místě.³³

2. 3. Subkultura squattingu

V této kapitole detailně rozebereme subkulturu squattingu, jeho definice, historii a vývoj, právní stránku, zahraniční a české squaty a další důležité prvky.

2. 3. 1. Squat, squatter, squatterka a jejich definice

Etymologie slovesa squatovat pochází ze staré francouzštiny.³⁴ *Esquatir* nebo *esquater* znamená smáčkout, drtit. V 18. století je sloveso vyvezené z Francie do Spojených států a zde *to squat* má nejdříve význam sednout si do dřepu, skrčit se. Na konci 18. století označuje zachytit se a osoba squattera se stává průkopníkem, jež se usazuje na neprobádané půdě na Západu. Znovu přivezené ze Spojených států se slovo squatter ve francouzském slovníku objevuje na začátku 20. století.

V českém jazyce (stejně tak jako ve francouzském) slovo squat nemá svůj ekvivalent. Výraz (squats, squatting, squatted) podle Anglicko-českého výkladového

8

---

²⁸ HORA, L. *Problematika tzv. alternativní religiozity a jejího podílu na formování životní orientace mládeže*, Praha: Karolinum, 1995, s. 33.

²⁹ HANÁK, O. *Slepé rameno mrtvé řeky*, Praha: Argo, 1992, s. 43.

³⁰ Síla květin.

³¹ Láska místo války.

³² HORA, L. *Problematika tzv. alternativní religiozity a jejího podílu na formování životní orientace mládeže*, Praha: Karolinum, 1995, s. 37.

³³ Tamtéž, s. 39.

³⁴ BOUILLON, F. *Les mondes du squat*, Paris: Press universitaires de France, 2009, s. 5.

slovníku znamená dřepnout si, sedět na bobku. A „Člověk, který squats³⁵ v neužívané budově, zde bydlí, aniž by na to měl právní nárok.“³⁶

Tento pojem může být značně problematický. Ne všechny osoby, které obsazují prázdné budovy, se považují za squattery a squatterky nebo jsou za ně ostatními považovány. Stejně tak fakt, že se člověk nachází ve squatu, ještě neznamená, že se jedná o squattera či squatterku. Nebo naopak se jím někdo může cítit a přitom obývat i jiná místa.³⁷

Pojem *demisquatting*, označuje obsazení prostoru po předchozí dohodě s majitelem objektu. Ten se o objekt většinou nemůže starat, a proto jej tímto způsobem uvolní. Noví obyvatelé jsou zde zdarma nebo platí symbolický nájem.

Squat může mít různá dělení. Základní dělení je na squat tichý a aktivní čili angažovaný. Tichý squat znamená, že navenek nevyvíjí žádnou činnost a že o těchto typech bydlení ví jenom určitá sorta lidí. Oproti tomu aktivní neboli angažovaný squat se veřejně hlásí ke své existenci. Může být politický či apolitický, pořádat koncerty, výstavy, diskuse či jiné aktivity a snaží se jednat s vlastníkem, aby se jeho působení v objektu stalo legální.

Squat, tedy obsazené místo, můžeme rozdělit do čtyř kategorií podle osob, které v něm bydlí.³⁸ První kategorií jsou bezdomovci, kteří obsazují prázdné domy, jež se pro ně stávají útočištěm pro přespání. Další kategorií jsou narkomani, jež v prostoru přebývají za účelem schovat se před veřejností. Sociálně slabí jedinci tvoří třetí kategorii, squat obývají většinou z finančních důvodů. Poslední skupinou jsou angažované osoby, které vytváří určitou alternativní činnost.

Nálepky obyvatel squatů se mohou různě kombinovat a měnit. Vždy je to velice individuální a záleží na konkrétním jedinci. Squatovat mohou lidé nedobrovolně (sociálně slabí jedinci, kteří nemají jinou možnost), „polodobrovolně“ (osoby, které sice mohou bydlet například u rodičů, ale z různých důvodů nechtějí) a dobrovolně (tedy na základě vlastní motivace).³⁹

9

---

³⁵ Squatuje.

³⁶ ABDALLAOVÁ, N. *Anglicko-český výkladový slovník*, Praha: Lidové noviny, 1998.

³⁷ Zde vycházím z vlastní zkušenosti terénního výzkumu.

³⁸ PIORECKÝ, V. *Squat : vymezení funkcí optikou jeho obyvatel*, Brno, 2001.

³⁹ MASLOW ve své knize *Motivace a osobnost* rozdělil lidské potřeby na nižší a vyšší. Do nižších patří fyziologické potřeby jako žízeň, hlad, spánek a potřeby bezpečí jako je například jistota a stabilita. To by

V této práci se budu především věnovat aktivním, tedy angažovaným squatům. Tyto squaty jsou většinou obsazeny mladými lidmi, kteří svým jednáním demonstrují problém „nebydlících“, „*squatting je hnutí, kde lidé nebojují jen za své ideály a vize, ale přímo za svůj životní prostor*“⁴⁰, poukazují na domovní spekulanty a zároveň z obsazených domů vytváří místa kulturních a politických debat. Mohou být stoupcí anarchismu nebo jiných ideologií. „*Squatty jsou útočištěm odpůrců systému. Svými benefičními akcemi se podílejí na financování činnosti autonomního a anarchistického hnutí.*“⁴¹ V obsazených prostorech se lidé „učí... žít v komunitě, většinu věcí užívají společně, rozbíjí zaběhnuté stereotypy, ukazují cestu.“⁴² Interiér i exteriér squatu často provokuje a zároveň se snaží vytvářet alternativní životní prostor v rámci velkoměsta. „*Stávají se katalyzátorem odporu, předvojem revoluce, která zajistí politickou a hospodářskou spravedlnost a samosprávu a v neposlední řadě důstojné bydlení pro všechny, nejen pro ty, co si to mohou dovolit. Squatting je boj tady a teď, stává se předvojem sociální revoluce.*“⁴³

2. 3. 2. Vznik a vývoj squattingu⁴⁴

Jedny z prvních myšlenek obsazování najdeme už v polovině 17. století, kdy se v Anglii objevuje hnutí „kopáčů“ (diggers). Byli to bezzemky a nemajetní rolníci a představovali nejradikálnější směr anglické revoluce. „*Pod vedením Gerrarda Winstanleye se pustili do ohrazování volné půdy ve Waltonu nad Temží, obdělávali ji ku prospěchu komunity a požadovali založení rolnicko-plebejské republiky.*“⁴⁵ V roce 1649 vyšel pamflet *The New Law of Righteousness* (Nový zákon spravedlnosti), který se snažil ospravedlnit toto jednání.

V následujícím období se prameny o významnějším obsazování nezmiňují.

10

---

odpovídalo na otázku, proč se do squatu uchylují bezdomovci, narkomani a sociálně slabí jedinci. Mezi vyšší zahrnul potřebu lásky a sounáležitosti, tedy tedence někam patřit a potřebu uznání, snahu o prestiž, což by odpovídalo motivacím, které mají angažovaní squatteré a angažované squatterky. Zdroj PLHÁKOVÁ, A. *Učebnice obecné psychologie*, Praha : Academia, 2005, s. 396.

⁴⁰ Časopis Československé anarchistické federace Existence 4/1999. in Manifest obsad' a žij, Obzor, 2005.

⁴¹ Tamtéž.

⁴² Tamtéž.

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ ČERNÝ, F. *Stručné dějiny squattingu*, Přítomnost, 1/2002, s. 53.

⁴⁵ Tamtéž.

Squatting, jak ho známe dnes, se objevil na konci 60. let v západní Evropě. Ve velkých západoevropských městech se objevily mimoparlamentní levicové skupiny. Tehdejší atmosféra byla napjatá a plná revoltujících myšlenek. Mezi ně patřily levicové protesty proti válce ve Vietnamu, pařížská studentsko-dělnická vzpoura proti de Gaullovu režimu, snaha propojit radikální levici do organizovaného hnutí. Velká Británie bojovala s chudobou, kterou se nedařilo odstranit. V Londýně řada lidí bydlela v nevyhovujících podmínkách a to bylo atraktivní téma pro levici. Situace prázdných a zchátralých domů, které čekaly na demolici nebo na přestavbu, na něž neměl majitel peníze, byla ideální příležitost pro radikálnější aktivistické skupiny bojující proti kapitalismu a organizaci společnosti. I pro bezdomovce toto dočasné řešení bylo schůdnější než život na ulici.

Dne 18. listopadu 1968 skupina asi patnácti lidí, kterou tvořili nejenom bezdomovci, ale i aktivisti odsuzující jaderné zbrojení a válku ve Vietnamu, založila sdružení Londýnská squatterská kampaň. Od té doby se začalo jednat o politický a sociální experiment proti tehdejší společnosti.

Podobně tomu bylo i v Amsterdamu, kdy si seskupení politických aktivistů nazývané Socialistická mládež, tzv. kontrakultura, začala uvědomovat možnosti prázdných prostor. K legitimizaci squattingu na základě sociálních motivů došlo ale díky surinamským přistěhovalcům. Protože byli špatně adaptabilní a částečně závislí na sociální pomoci, začali se po stovkách usazovat v prázdných sídlištních bytech. Obavy z rasové nenávisti legálních usedlíků vedly radnici k vyjednávání a udělování řádných nájemních smluv.

Postupem doby squat vyhledali nejen bezdomovci a aktivisté, ale i studenti, mladí lidé nechtějící žít u rodičů, hippies, umělci, sociálně slabé rodiny a další. Prodloužila se doba trvání squatů a objevila se snaha squaty co nejdéle udržet v režii nastěhovaných osob. Též vznikaly nové situace v mezilidských vztazích, kolektivní zodpovědnost za objekt, určitá pravidla soužití atd.

Během fungování squatů byly mnohé squaty vyklizeny policií⁴⁶, protože se jejich

---

⁴⁶ Podrobněji v kapitole Významné české squaty.

obyvatelé dopouštěli různých přestupků. Mezi nejčastější přestupky patřilo neoprávněné užívání majetku, odebírání elektřiny a plynu načerno, pěstování marihuany, neodvádění daní z barů a klubů, rušení nočního klidu a dalších. Policejní razie některé obyvatelé od squatování odradily, jiné naopak stmelily a vedly k založení iniciativ na podporu squattingu.⁴⁷

V ČR se squatting nejvíce rozšířil v devadesátých letech 20. století, nicméně za jeho jisté předchůdce by se daly pokládat undergroundové komunity sedmdesátých a osmdesátých let. Vznikaly především na venkovských statcích. V době normalizace však nebylo možné dům „jen tak“ obsadit, ale aktivisté jej museli zakoupit. „*Vždycky jsme něco koupili, opravili, vybuodovali a komunisté nám to vzali.*“⁴⁸ To se týkalo například usedlosti v Nové Vísce u Chomutova. V druhé polovině sedmdesátých let skupina lidí dům zakoupila, přebudovala a pořádala řadu koncertů⁴⁹, výstav, přednášek a vytvářela časopis⁵⁰. Na nátlak StB byl ale objekt zestátněn a do opatrování ho získaly Lidové milice jako rekreační středisko. Členové komunity dostali místo toho byty na sídlištích. K zániku undergroundových komunit přispěla státně bezpečnostní akce Asanace. Kvůli nátlaku státních orgánů se museli někteří aktivisté koncem 70. a začátkem 80. let vystěhovat do zahraničí.

2. 3. 3. Významné zahraniční squaty

Squatů v Evropě je mnoho, protože se ale v mé práci zaměřuji především na české prostředí squattingu, krátce představím pouze tři zahraniční squaty, které považuji za zajímavé. První se věnoval pouze umělecké tvorbě, v případě druhého se jedná o rozsáhlé území, na kterém žije mnoho lidí a o třetím se nejvíce zmiňovali mí respondenti a respondentky.

Berlínský Tacheles⁵¹ byl zcela apolitický a věnoval se čistě umělecké činnosti. Původně byl dům určen k demolici, ale v únoru 1990 ho obsadili mladí umělci

12

---

⁴⁷ <http://squat.net> je mezinárodní internetová síť založena berlínskými squatterry, slouží k předávání informací a vzájemné podpoře.

⁴⁸ DRÁPAL, V. Týden č. 28/2000, s. 89.

⁴⁹ Hráli zde i Plastic people of the Universe.

⁵⁰ Jednalo se o časopis Vokno.

⁵¹ http://super.tacheles.de/cms/new_site/history_start.php#english.

z celého světa a budova byla prohlášena za architektonickou památku. Stal se i vyhledávanou turistickou atrakcí. V roce 2009 ale soud rozhodl, že umělci musí dům vyklidit, protože společnost Fundus, která jej vlastní, dluží peníze bance, a proto jej chce prodat. Má zde vyrůst nákupní centrum a hotel.

Zajímavá je i dánská Christianie⁵² v Kodani. Z původně sociálního experimentu v roce 1973 se stala komunita, čítající nyní přes tisíc lidí, která si žije svým vlastním životem. Tato komunita si vytvořila své vlastní zákony zakazující například zbraně, násilí a tvrdé drogy. Marihuana a hašiš jsou však podle neepsané dohody tolerovány i policií. Realizovala se zde řada zajímavých kulturních projektů. Nicméně dnes se potýká s jistými problémy. Několik let se soudila o vypovězení smlouvy o užívacím právu se státem a tento spor prohrála v únoru v roce 2011.⁵³

EKH (Ernst Kirchwegger Haus) se nachází ve Vídni. Obsazen byl roku 1990 a stal se mezinárodním antifašistickým samosprávním prostorem. Tento projekt obsahuje prostor pro autonomní bydlení a mnoho politických, kulturních iniciativ a kolektivů. Je důležitým centrem radikální levice v Rakousku i mimo něj.⁵⁴

2. 3. 4. Významné české squaty⁵⁵

Za první střed polistopadové politické moci a alternativní občansko-kulturní aktivity je pokládán konflikt s lidmi z Domu U Divého muže.

Dům U Divého muže, Praha 1: Malá Strana: prosinec 1990 až 14. leden 1991

Tento dům byl nejprve legálně využíván Linhartovou nadací, jež si ho pronajala od Federálního ministerstva vnitra ČSFR. Jednalo se o živé alternativní kulturní centrum. Poté, co nájemní smlouva vypršela, nadace předložila ministerstvu projekt na rekonstrukci a další využívání objektu. Ministerstvo odmítlo komunikovat a označilo působení asi třiceti osob v objektu za nelegální. Obyvatelé ale odmítli dům

13

---

⁵² <http://christiania.org>.

⁵³ „Po dobu procesu se však Christianie dostává do stavu jakéhosi limba, a proto je možno konečný verdikt vidět v pozitivním světle – ukončení sporu otevírá prostor pro hledání nových řešení.“

<http://www.outsidermedia.cz/Christianie-na-rozcesti--1.aspx>.

⁵⁴ <https://praha.squat.net/?p=233>

⁵⁵ Úplný přehled in *Manifest obsad' a žij*, Obzor, 2004.

vyklidit a kulturní akce pořádali dál, přestože dostávají ultimátum, dokdy musí být objekt opuštěn. Dne 11. ledna 1991 byl dům obklíčen policií, byl mu odpojen přívod elektrického proudu a vody a do budovy nebyla vpuštěna žádná další osoba. Po dohodě se zástupci ministerstva osazenstvo domu objekt vyklidilo

Dům u Zlaté lodi, Praha 1: podzim 1991 až 31. května 1994

Tento objekt obsadila alternativní mládež, která vytvořila fungující komunitu, jež byla přirovnávána ke komunám šedesátých let. Svůj pobyt se snažila legalizovat a s projektem na využití domu se umístila na druhém místě konkurzu, který vyhlásil MÚ Prahy 1, přičemž první místo nebylo obsazeno. Nicméně tento konkurz byl později anulován a stálé osazenstvo, které čítalo mezi čtyřiceti až padesáti osobami (včetně malých dětí), bylo vystěhováno policií 30. května 1994.

Bud'ánka, Praha 5: začátek května 1991 až březen 1992

Památkově chráněný dům v kolonii Bud'ánka obsadila anarchistická skupina Svoboda 91. V domě bez elektřiny a přívodu vody žilo pět až sedm squatterů. Pod nátlakem policie se někteří přesunuli do squatu Sochorka.

Sochorka, Praha 7: březen 1992 až podzim 1997

V Sochorce funguje první anarchistické infocafé, konají se zde výstavy, koncerty a přednášky. Kolem domu se v prosinci v roce 1992 shromáždila policie a přes odpor ze strany squatterů⁵⁶ objekt vyklidila. Po několika měsících byl ale znovu obsazen. Provozovala se zde čajovna a uspořádalo se zde i několik mezinárodních anarchistických setkání. Snaha o legalizaci vyústila na podzim v roce 1997 v dohodu s Městským úřadem Prahy 7, který obyvatelům přidělil část prostoru v domě v ulici Za Papírnou pro jejich projekt Centra svobodného vzdělávání. Celkem na Sochorce žilo až 30 squatterů.

Papírna, Praha 7: podzim 1997 až 18. prosince 2003

Papírna nebyl klasický squat. Squatterři, kteří se přesunuli z Papírny na základě

---

⁵⁶ Prameny mluví o squatterech pouze v mužském rodě a proto i já jej zachovávám, přestože předpokládám, že zde vystupovaly i ženy

dohody s MÚ, provozovali různé aktivity. Vytvořil se zde prostor pro tiskárnu, koncerty i pro kancelář anarchistického časopisu A-kontra. Po určitou dobu se na tomto místě pravidelně scházeli i aktivisté z ČSAF⁵⁷. Díky MÚ se objekt pomalu rekonstruoval a množství probíhajících činností se zmenšovalo. Poté, co byl celý objekt zrekonstruován s výjimkou prvního patra a sklepa, který podle smlouvy využívali squatteři, začaly snahy o vyklizení. Poslední půlrok přicházely stížnosti od sousedních obyvatel a množily se zásahy policie. Až 18. dubna 2003 došlo k zásahu policie s partou dělníků, kteří prostory začali likvidovat. K definitivnímu uzavření došlo na konci dubna, do té doby si obyvatelé měli možnost vyzvednout si své věci.

Ladronka⁵⁸, Praha 6: začátek září 1993 až 9. listopad 2003

Ladronka byl památkově chráněný statek, který vlastnil Magistrát hlavního města Prahy. Byl již několik let opuštěn a volně přístupný, a proto jej obsadili aktivisté Anarchistické federace kolem časopisu *Autonomie*⁵⁹. Jejich cílem bylo vytvořit Autonomní kulturně-sociální centrum a svůj pobyt od začátku legalizovat. Několik policejních pokusů objekt vyklidit v letech 1993-95 se obyvatelům podařilo odvrátit. Podporovala je totiž anarchoautonomní scéna, zahraniční přátelé, některé občanské iniciativy i lidé ze sousedství. Přestože se zde konalo mnoho kulturně-vzdělávacích akcí, jednání s magistrátem o legalizaci nebo přidělení náhradního prostoru nemělo žádný výsledek a později squatteři a squatterky museli Ladronku opustit. Objekt získala společnost Santé s projektem luxusního zdravotnického střediska. Dnes se zde nachází Gourmet Restaurant.⁶⁰

Autonomní centrum Milada, Praha 8, Troja: 1. květen až 30. červen 2009

Toto centrum bylo poprvé obsazeno lidmi, kteří opustili jiné squaty (zejména

---

⁵⁷ Československá anarchistická federace, podrobněji viz kapitola Politické pozadí angažovaného squattingu.

⁵⁸ Konkrétněji se tomuto squatu věnuje práce LÁSKY, V., *Ladronka: rebelie na ostrově svobody*, Praha, 1997.

⁵⁹ Anarchistický časopis *Autonomie* vznikl v roce 1991.

⁶⁰ <http://www.ladronka.com/cs/>.

Zenklovku⁶¹). Po záboru uzavřeli se zástupcem Ústavu pro výzkum informací, který objekt vlastnil, ústní dohodu dovolující pobyt ve vile s podmínkou, že se obyvatelé nebudou dopouštět kriminální činnosti. V říjnu 1998 po prvním obléhání policií a bezpečnostní agenturou se aktivistům a aktivistkám podařilo objekt ubránit. Často je se squatem Milada spojováno jméno Slavomíra Tesárka, který se i během soudního procesu po prvním obléhání sám obhajoval. Během několikaletého působení se zde pořádalo mnoho kulturních akcí, ve vile se vystřídaly tři generace a období relativního klidu nakonec v červnu 2009 střídalo vyklizení policií.⁶²

Netypický případ squatu vznikl ve Starých Střešovicích, jelikož oproti jiným squatům využíval finančních podpor formou grantů od nevládních organizací a nadací jako byla Open Society Fund.⁶³

Staré Střešovice, Praha 10: červen 1995 až červenec 2003

Skupinka mladých lidí obsadila v kolonii dělnických domků ve Starých Střešovicích⁶⁴ jeden objekt a později ještě druhý. V listopadu squatteři založili občanské sdružení s názvem Dobročinný spolek Medáku ve Starých Střešovicích a začali jednat s Magistrátem ohledně legalizace svého působení. Následující rok začali využívat i třetí domek a jejich projekt komunitního sociálního centra získal podporu místních občanů, občanských aktivit i některých odborů magistrátu. Nabízeli hojně kulturní a vzdělávací programy a díky příjemné atmosféře stal se tento prostor oblíbeným místem návštěvníků všech věkových kategorií. Svými aktivitami měli jeho členové blíže k nevládním občanským a ekologickým iniciativám než k anarchoautonomní scéně. Jednání s úřady ale nebyla úspěšná a objekty se dostaly do konkurzu a postupně squatteři museli opustit všechny užívané objekty.

16

---

⁶¹ Zenklovka, Praha 8: 15.srpen 1997 až 28. leden 1998.

⁶² <http://milada.org/zpravodajstvi/category/vyklizeni>.

⁶³ <http://www.osf.cz/>.

⁶⁴ Konkrétně se této komunitě věnuje práce MERTOVIČOVÉ, R., *Dobročinný spolek Medáku ve Starých Střešovicích: Historie vzniku a proces přerodu squatu v kulturní a komunitní centrum*, Praha, 2002 a práce GRÜNDLEROVÉ, P., *Kauza Medáci: popis jednoho zápasu, aneb, Motivace, cíle a strategie squatterů*, Praha, 2004.

Squat A. K. Fabrika⁶⁵ (srpen 2003-2006) byl založen v bývalé továrně na výrobu mléčných výrobků Lacrum. V polovině devadesátých let byla továrna vytunelována a kromě bezdomovců či ukrajinských dělníků se zde nikdo nevyskytoval. V roce 2003 ji obsadila skupinka mladých lidí, především anarchistů, kteří tak reagovali na tehdejší špatnou situaci v oblasti bytové politiky a nedostatek kulturního vyžití v Moravském Krumlově. Objekt byl upraven pro kulturní a společenské akce. Dvě místnosti sloužily k bydlení, byla zde knihovna s anarchistickými materiály, stolní fotbal a kuchyň. Třetí místnost fungovala jako koncertní sál a hospoda.

Přes snahy o domluvu s majitelem několikrát zasahuje policie a členové Fašistické ligy, kteří aktivistům vyhrožují. (Squatterři jsou totiž většinou antifašisti) Přístup do bývalé továrny Lacrum je squatterům zamezen.

Mezi další squaty patří například Šafránka (Praha 6, 6. červenec až začátek září 2002). V Brně pak prostor s názvem Nová zahrada (20. srpen 1997 až 11. listopad 1997) v Portheimově ulici, dále squat v ulici Francouzská, jež trval měsíc (leden 1994 až únor 1994). Krátkodobé trvání měly i další squaty v ostatních českých městech, a to v Teplicích (listopad 1992 až prosinec 1992), Trutnově (hotel Varšava červen 1993 až srpen 1993), Dvoře Králové (Málkův statek 1854, prosinec 1996 až jaro 1997) a dalších.

2. 3. 5. Squatting a legislativa v ČR

Jedním z hesel angažovaného squattingu je „*Fuck The Law Squat The World*“⁶⁶. To už samo napovídá, že jsou squatterři a squatterky často s právem v rozporu. Jak správně poznamenává Mertová, „*slovo squatting se v české legislativě vůbec nevyskytuje*“ a v tom tkví problém jednostranného pohledu.⁶⁷ Squatting je z právního hlediska nahlížen jako obsazování cizího majetku, a proto je kriminalizován:

Podle Trestního zákoníku účinného od 1. 1. 2010, Hlavy V.⁶⁸

17

⁶⁵ <http://www.anarchismus.org/?q=node/161&uid=848>.

⁶⁶ „*Kašli na právo, osquatuj svět*“

⁶⁷ MERTO VÁ, R. *Dobročinný spolek Medáku ve Starých Střešovicích: Historie vzniku a proces přerodu squatu v kulturní a komunitní centrum*, Praha, 2002.

⁶⁸ <http://www.trestni-rizeni.com/NovyTZ/zvl05.html>.

Trestné činy proti majetku, § 208 Neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru platí, že:

- (1) Kdo protiprávně obsadí nebo užívá dům, byt nebo nebytový prostor jiného, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem.
- (2) Stejně bude potrestán, kdo oprávněné osobě v užívání domu, bytu nebo nebytového prostoru neoprávněně brání.
- (3) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán,
  - a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny, nebo
  - b) způsobí-li takovým činem škodu velkého rozsahu.

Co se týká aplikace právních předpisů, neaktuálnější případ, kdy byli squatteré a squatterky odsouzeni za demonstrativní akci obsazení lázní na Albertově v Praze (září 2009) k podmíněným trestům či trestům veřejně prospěšných prací se odehrál v lednu v roce 2010. Všechny osoby se odvolaly a 19. 4. 2011, Městský soud v Praze vydal poměrně přelomový judikát a řekl, že se nejednalo o trestný čin, ale pouze o přestupek. Tímto „jednorázovým“ obsazením chtěli squatteré a squatterky poukázat na dlouhodobě chátrající památku bývalých lázní. Předseda senátu Jaroslav Cihlák uvedl že „obžalovaní po formální stránce skutkovou podstatu trestného činu naplnili, po stránce materiální však ne.“⁶⁸

Přestože tento soud dopadl ve prospěch squatterů a squatterek, k legalizaci squattingu, jako je tomu například v Holandsku či Anglii, máme ještě daleko. Nicméně jeho dekriminální by příznivci jistě uvítali.

2. 3. 6. Politické pozadí angažovaného squattingu

Každá osoba žijící ve squatu může mít trochu jiné politické názory. Nejčastěji se ale objevují antifašistické a antirasistické iniciativy, zejména pak anarchistické tendence, které blíže představím.

Myšlenky anarchismu se začaly formovat v 19. století. Hlavním předmětem zájmu je člověk a jeho svoboda, která znamená „*nejen ochranu jeho autonomie, ale zároveň*

18

---

⁶⁸ http://www.financninoviny.cz/zpravy/soud-vyhovel-odvolani-squatteru-kteri-obsadili-dum-na-albertove/625525&id_seznam=540.

možnost reálně ovlivňovat podobu společnosti, v níž žije.“⁶⁹ Anarchistické hnutí kritizuje také soukromé vlastnictví výrobních prostředků. Vize ideální společnosti je založena na ekonomické vzájemnosti a společném rozhodování o věcech, které se týkají celé společnosti. Snaží se uchopit jev útlaku v celé šíři a to ho pochopitelně sblížuje s dalšími „*hnutími bojujícími proti jednotlivým podobám útlaku*“⁷⁰, ke kterým patří feminismus, antirasismus, hnutí gayů a lesbiček aj.

V Čechách se myšlenkové proudy anarchistického hnutí objevily v osmdesátých letech 19. století a na začátku 20. století vznikla kromě jiných organizací i Česká anarchistická federace. V této době odpor směřoval proti státu, institucím, autoritám, jež vyžadují poslušnost a podřízení, čímž člověka zotročují a potlačují.

Novodobý český anarchismus ovlivnilo přerušení kontinuity během komunistického režimu, přestože některé aktivity před rokem 1989 byly blízké činnostem anarchistickým.⁷¹

Na začátku devadesátých let 20. století čeští anarchisté navázali kontakty s polským hnutím a především se inspirovali autonomní scénou v Německu, tamním squattingem a radikálním anifašismem. Tedy i „*v českém prostředí se objevuje tzv. anarchoautonomní hnutí, které sdružuje anarchisty, ekology, přívržence nové levice, bojovníky za práva zvířat, feministky a antifašisty*.“⁷²

Anarchismus dál získával na síle a jeho „*myšlenky se významně šířily i proto, že je za své přijala velká část příznivců některých hudebních proudů a s nimi spojených subkultur (zejména punk a hardcore)*.“⁷³ Texty písní často měly anarchistické myšlenky, které kritizovaly společnost. Později se anarchistické tendence objevily i u freetekno⁷⁴ subkultury, jež pořádala své hudební parties, přestože organizátoři neměli povolení od úřadů.

Československá anarchistická federace založená roku 1995 (dříve fungující pod názvem ČAF) dnes zaujala několik základních stanovisek.⁷⁵

19

---

⁶⁹ TOMEK, V. SLAČÁLEK, O. *Anarchismus: Svoboda proti moci*, Praha : Vyšehrad, 2006, s. 15.

⁷⁰ Tamtéž, s. 17.

⁷¹ Například Hnutí revoluční mládeže v roce 1968.

⁷² RŮŽIČKA, V. *Squaty a jejich revoluční tendence*, Praha/Kroměříž: Triton, 2007, s. 18.

⁷³ TOMEK, V. SLAČÁLEK O. *Anarchismus: Svoboda proti moci*, Praha : Vyšehrad, 2006, s. 584.

⁷⁴ Freetekno, je undergroundová odnož techna, taneční hudby.

⁷⁵ *Devět základních bodů činnosti ČAFky*, Svobodná mysl 7/1996 in FIALA, P. *Politický extremismus a radikalismus v České republice*, Brno: Masarykova univerzita, 1998, s. 167-168.

- a) odmítá spolupráci s politickými stranami
- b) odmítá kapitalismus
- c) odmítá zastupitelskou demokracii a nahrazuje ji demokracií přímou
- d) odmítá respektovat současnou politickou strukturu, protože pochází od oligarchické elity- parlamentu
- e) požaduje politickou i ekonomickou rovnoprávnost
- f) odmítá diskriminaci menšin
- e) odmítá volný trh
- f) hlásí se k myšlence trvale udržitelného života
- g) usiluje o společnost na základě volné dohody

2. 3. 7. Aktivity související se squattingem

Squatekk je krátkodobé obsazení prázdného objektu v duchu squatterských myšlenek skupinkou aktivistů a aktivistek pořádajících festival, „*kteřý na dva dny vdechne opět život jednomu opuštěnému domu.*“⁷⁶ Tyto festivaly proběhly minimálně čtyři, většina v roce 2003. Z programu⁷⁸ lze vyčíst, že se jednalo o velice nabitý kulturní program s hudbou, divadlem, projekcí, výstavou, workshopy atd.

Dalším zajímavým, dnes již „mrtvým“⁷⁹ projektem byly internetové stránky squatterské reality.

Tyto stránky první české squatterské realitní agentury, specialisty „*na dlouhodobě nevyužívané nemovitosti*“ byly spuštěny ze 6. na 7. února 2009 s cílem mapovat prázdné objekty po ČR a vytvářet jejich databázi.⁸⁰ Databáze pak měla být určena všem, kteří buď nechtějí nebo nemohou platit tržní nájem. Cílovou klientelou byli i alternativní umělci, umělkyně a mladí anti-autoritářsky smýšlející lidi, jež hledali prostor pro své aktivity. Realitní kancelář nabízela poradenské služby týkající se legislativy, vyjednávání s majiteli a praktické rady při obsazování, zabydlování a bránění obsazených domů. Byly možné i osobní konzultace s jejich makléři. Se

20

⁷⁶ <http://squatek.sweb.cz/SquatekkText.htm>.

⁷⁸ Viz příloha.

⁷⁹ Poslední aktualizace je datována k roku 2009.

⁸⁰ <http://realitka.squat.net/>

spuštěním stránek bylo spojeno i vyvěšení několika desítek transparentů z nabízených objektů v Praze. V době, kdy tato realitní kancelář aktivně fungovala se na jejich stránkách nacházelo 66 popisů prázdných objektů s uvedeným vlastníkem. Zajímavý projekt, ve kterém nabízené objekty měly dosáhnout úspěchů známých zahraničních squatů, ale „vyšuměl“.

Na některých squatech⁸¹ občas probíhala aktivita FNB⁸² – Food Not Bombs (Jídlo místo zbraní). Hlavní náplní této činnosti bylo z vlastních zdrojů uvařit jídlo a zdarma jej rozdávat osobám, které ho potřebují. V praxi to vypadalo tak, že se jídlo na squatu uvařilo a poté se odneslo na určené místo, kde se lidé (především bezdomovci a bezdomovkyně) scházeli. Smyslem této aktivity bylo upozornit na fakt, že *„Ročně vydávají vlády většiny zemí světa miliardy dolarů na nákupy nových a účinnějších zbraní, zatímco na celém světě hladoví miliony lidí.“*⁸³ Mezi další cíle patřilo zviditelnění hodnoty mezilidské solidarity a vzájemné pomoci.

Většina squatů nabízela prostor pro alternativní kulturu. Po vyklizení pražského squatu Milada v roce 2009, někteří squatteři a squatterky založili alternativní klub Discentrum⁸⁴, ve kterém pokračují s pořádáním kulturních akcí.

---

⁸¹ Viz dokument *Obsad' a žij* z dvanácti dílného cyklu *Intolerance* (2011) České televize, který vypráví o problémech soužití v české společnosti.

<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10275866938-intolerance/410235100141009-obsad-a-zij/>

⁸²<http://jmz.ecn.cz/fnb.html>.

⁸³Tamtéž.

⁸⁴<http://discentrum.cz/>

3. Výzkum

Výzkumnou část jsem rozdělila do devíti základních rovin, které se shodují nebo dále rozvíjí tři původní výchozí oblasti výzkumu⁸⁵.

- 1) První setkání se squatem
- 2) Reflexe života ve squatu (začátek, fungování a aktivity)
- 3) Squat a jeho kladné stránky z pohledu jeho obyvatel
- 4) Squat a jeho záporné stránky z pohledu jeho obyvatel
- 5) Původní představy obyvatel před setkáním se světem squatu a realita
- 6) Přínos života ve squatu z pohledu jeho obyvatel
- 7) Výhled do budoucna (současných aktérů a akterek, bývalých aktérů a akterek)
- 9) Poměry počtů aktérů a akterek
- 10) Solidarita v subkultuře squattingu

3. 1. První setkání se squatem

Osoby, které se dobrovolně dostávají do kontaktu se squatem, obvykle mívají odlišné motivace. Mezi ty nejčastější patří politické názory, aktivismus, zájem o alternativní hudební styly nebo anarchistické či punkové časopisy, potřeba vytvořit místo k setkávání či touha být s partnerem bez kontroly rodičů.

Máme-li na mysli angažovaný squatting, setkáme se s různým typem aktivismu. „*Já, když jsem se někdy tak jako v patnácti, šestnácti začala jakoby pohybovat právě mezi anarchistama... už nevím jak přesně, ale začala jsem vařit s Food Not Bombs⁸⁶ a vlastně FNB vařili tehdy na Miladě⁸⁷...“⁸⁸. Podobně tomu bylo i v případě Anety, u které má aktivismus podobu anarchofeministické ideologie. „...proto, že jsem se považovala a pořád považuju za anarchofeministku, tak to bylo spojený s určitou politickou pozicí v rámci který, mimo jiný, bylo i třeba to zpochybňování soukromého vlastnictví...právě ve smyslu těch prázdných domů a případný jako jejich ožívování*

---

⁸⁵ Viz kapitola Metodický přístup.

⁸⁶ Viz kapitola Aktivity související se squattingem.

⁸⁷ Viz kapitola Významné české squaty.

⁸⁸ [Srov. Klára].

případný jako jejich ožívování a vytváření nějaký kultury... “ Myšlenky squattingu se dnes šíří přes internet, dříve to ale byly časopisy, které hrály důležitou roli. Anarchistické časopisy a punkové ziny inspirovaly Martina a jeho kamarády k obsazení prvního squatu Pražírny⁸⁹. Navíc ve městě chyběl typ alternativního centra. Potřebu určité smysluplné aktivity pocítil i Jonáš: „...právě že v X⁹⁰ tady nebylo co dělat, tak prostě parta jsme se domluvili, že si prostě uděláme jenom takovejhle barák, že jakoby klubovnu, ne. A časem tady lidi prostě neměli kam jít, neměli prostě kde bydlet, tak jsme jim tady prostě povolili, aby tady mohli bydlet...” “ Zcela jiné příčiny uvádí Ota: „*Jak jsem se poprvé dostal ke squatu? ...že sem tam šel na freeparty⁹¹ ...byla to Milada...*“ Stejně tak má squat s hudební scénou spojený i Iva, přestože se žánr liší. Ta se totiž se squatem dostává do kontaktu: „*přes hardcorovou⁹² hudbu, která je tady s těma tématama spojená nedílně a asi přes anarchismus, veskrze antikapitalistický hnutí, který je prostě propojený... Takže první návštěva byla na squatu určitě kvůli koncertu.*“ Iva dále upřesňuje, že ve čtrnácti letech nejprve začala poslouchat punkovou hudbu, a tak se dostala k časopisu A- kontra, který se na koncertech distribuoval. Časem ji punk omrzel, a proto přešla k hardcoru, který byl podle ní v té době víc politicky profilovaný, než je dnes. Nicméně první impuls přišel z literatury a textů punkových kapel.

Ovlivněn punkem potřebu klubovny, kde by se scházel s kamarády, pocíťoval i Michal. Pražírnu, kde později squat vznikl, znal dobře, protože zde dřív pracoval jeho otec. K současnému bydlení ve squatu se ale dostal společně se svou, dnes již bývalou přítelkyní. Antipatie ze strany obou rodičů partnerů a vůle bydlet spolu, vedly k usazení se do squatu.

Neshody s rodiči, odlišné názory nebo jenom touha po svobodě mohou být také motivací příchodu do squatu. Tomu odpovídá i případ Petra, který mi při jedné příležitosti vyprávěl, že má sice kamarádský vztah s matkou, ale jeho otec je komunista a s tím se Petr jako punkáč neztotožňuje.

23

---

⁸⁸ Jmenuje například anarchistické časopisy nebo Svobodnou mysl.

⁹⁰ Jméno squatu bylo změněno.

⁹¹ Toto město X čítá 6048 obyvatel. Zdroj: <http://www.X/informace-o-meste.html>.

⁹² Freeparty je spontánní hudební a společenská událost zaměřená na taneční hudby, stylu tekna.

⁹³ Hardcore je hudební styl punk rocku, většinou na pomezí metalu, je rychlejší a agresivnější.

Někdy pravý důvod příchodu do tohoto prostředí není zřejmý, respektive respondenti a respondentky ho nereflektují. Tak je tomu například u Katky. Z neformálních rozhovorů, které spolu vedeme, se ale dovídám, že měla dvouletý vztah s Petrem. Přestože ve squatu nebydlela, podle chování je poznat, že prostředí dobře zná a má tu své kamarády. Navíc teď její nejlepší kamarádka chodí s Michalem, a tak je squat místo pro setkání.

Všechny zmíněné osoby se rozhodly do prostředí squatu vstoupit dobrovolně, na základě vlastních motivací a zájmů. Mají rodinné zázemí více či méně fungující a mohou bez problémů v něm přebývat. Jinak tomu je ale v případě Jirky. Ten dřív bydlel se svou manželkou a dvěma dcerami. Nevím, co se přesně stalo, ale nyní je v situaci, kdy mu manželka neumožňuje kontakt s dcerami. Má „jít sedět“ za neplacení alimentů, a protože nechce bydlet u matky, aby neměla problémy s exekucí, která je na něj vypsána, tak už dva roky žije ve squatech. Oficiální adresu má na městském úřadě, takže se pro něj squat stal druhým domovem.

Při svém terénním výzkumu ve squatu Erika se jednou setkávám se dvěma muži. Nejdříve mám za to, že se také jedná o jeho obyvatele, nicméně později zjišťuji, že jsou to spíše bezdomovci, kteří se občas ukáží, několik dní ve squatu přespí a poté se zase někam přesunou. Tímto stylem života žijí už od mládí a jedním z faktorů je i to, že vyrůstali v dětském domově, následoval pobyt v „pastáku“ a později i kriminál. Nepřehlížím ani ty, kteří se ve squatech pohybují z existenčních důvodů, ačkoli nejsou mou cílovou skupinou.⁹⁴

3. 2. Reflexe života ve squatu

Život ve squatu lze rozdělit do třech základních fází. První fázi odpovídá proces hledání a obsazování, ve druhé fázi přichází na řadu práce a aktivity (koncerty, debaty, schůze...), v poslední, konečné fázi se jedná o proces bránění a policejního vyklizení. Je potřeba podotknout, že ne všechny osoby, se kterými jsem mluvila, zažily tyto tři fáze. Často se shodou okolností ocitly pouze v první či druhé. Nebo

24

---

⁹⁴ Už kvůli tomu, že při mé první návštěvě ve squatu se jeden z těchto mužů se mnou jako první začal bavit a poskytovat mi informace.

samotné fungování squatu může být tak krátké, že ke druhé fázi vůbec nedojde a squat je vyklizen ještě dříve, než se zde začnou aktivity pořádat.

3. 2. 1. Začátek

Krátkodobý squat popisuje Aneta v souvislosti s usedlostí Šafránka⁹⁵. „*No tak hledali jsme po Praze prázdný domy a zjišťovali, kterej by tak zhruba byl nejlepší pro ten náš projekt, nebo pro to, co chceme jako realizovat...se nakonec ukázala Šafránka jako to nejlepší místo...*“ Samotný proces obsazování nebyl nijak složitý, protože objekt nebyl příliš zabezpečený. Po příchodu následoval intenzivní úklid. „*My jsme tam docela dost dlouho uklízeli a sekali trávu, odváželi odpadky a tak nějak jsme tam vegetovali při tom uklízení...to je obrovitánská usedlost kousek od Ladronky*⁹⁶, takže ty práce tam bylo opravdu hodně a když jsme chtěli udělat tu první otevírací akci, tak jsme byli vystěhovaní (smích)...“ Aneta dále líčí, jak probíhalo vystěhování. Na rozdíl od některých jiných squatů⁹⁷ se nejednalo o nic brutálního. Soukromá agentura obsadila dvorek Šafránky a squatteři a squatterky, kterých bylo kolem dvanácti, třinácti, seděli dva měsíce na střeše, kde se střídali. Ostatní spali v podkroví střechy. Protože se nevědělo, jak dlouho tento stav bude probíhat, na začátku udělali velký nákup a zezdola, kde se nacházeli lidi, kteří je podporovali, se posílali balíčky se základními potravinami. Agentuře osoby na střeše nevadily, zvolila strategii nechat je na střeše „vyhnít“, takže se squatteři a squatterky na střeše mohli měnit a nosit si jídlo. Aneta uvádí, že se poslední fáze vystěhování neúčastnila, protože popravdě vůbec nečekala, že jejich akce bude mít tak krátkou dobu trvání. Tím, že se už blížil podzim, nebylo možné objekt znovu obsadit a na půdě se taktéž bydlet nedalo, proto hledali náhradní řešení. O krátkodobém squatu vypráví i Klára při popisu obsazování Emilky⁹⁸ v Tiché Šárce, kterého se účastnilo asi patnáct lidí. „*My jsme si mysleli, že prostě jako někam přijdem, a že tam prostě zůstaneme, že si to jako uklidíme. To bylo hrozně vtipný, protože jsme tam přišli a místo toho abysme*

25

---

⁹⁵ Šafránka je památkově chráněný statek nacházející se v Praze 6.

⁹⁶ Viz kapitola Významné české squaty.

⁹⁷ Viz kapitola Významné české squaty.

⁹⁸ Usedlost Emilka se nachází v Praze v Šáreckém údolí.

s sebou měli jako náradí a třeba ten vařič, nějaký barely s vodou, tak jsme měli košťata a prostě jako nějaký čistící prostředky...“ Jejich naivnímu postupu se dnes směje. Nicméně se jim podařilo vytvořit prostor, kde mohli přespávat a pokračovat v jejich aktivitách. Bydlení jistě usnadnilo to, že první patro bylo vybavené. Vypadalo to, jako kdyby tam někdo žil a pak náhle odešel. Problémem ale zůstávala chybějící voda a elektřina, kterou později vyřešili generátorem a barely, ve kterých vodu nosili. Po týdnu přišlo vystěhování, usedlost Emilku totiž pravděpodobně hlídal jeden člověk, který se se squattery a squatterkami nejdříve bavil, ale později jim řekl, že volá policii. Ta přijela a obyvatelé museli objekt opustit. Chuť pokračovat ve squattování je ale neopustila, a tak se dalším předmětem jejich zájmu stala usedlost Cibulka⁹⁹ nacházející se v Košřích, poblíž zastávky Plzeňská. V roce 2008 vznikl nápad si ji od vlastníka, kterým byl Ústřední automotoklub ČR pronajmout a pořádat zde kulturní akce¹⁰⁰, to ale nevyšlo. Avšak na soukromé bázi se jednalo s jednou paní, která byla původně nápadu kulturních akcí nakloněná, do objektu se nastěhovalo několik lidí, kteří zde pobývali půl roku. Poté ale paní změnila své stanovisko a Emilku vyklidili policisté¹⁰¹. Klára zde bydlela pouze měsíc, vzpomínky má ale pěkné. *„Počet těch lidí se tak měnil a byl to víc punkovej squat, bylo to takový hrozně příjemný společenství lidí, už jsme se tam taky jako chystali dělat jako po tom půl roce nějakou konečně jako první veřejnou akci...protože takhle se tam scházeli spíš kamarádi, no a do toho přišlo vyklizení...“* K veřejné akci tedy nedošlo, ale během půl roku se tam konaly různé párty, které byly určeny pro užší okruh lidí.

26

---

⁹⁹ To, že Klára studuje dějiny umění je poznat i na stylu, kterým mluví o obsazených objektech. Většinou zná historii domů, o kterých umí poutavě vyprávět. Cibulka má základy ze 16. století a postavil ji zbojnický rod, či rod lapků. Po třicetileté válce ji získal vysloužilý generál nebo nějaká vyšší šarže „*a ten tam vybudoval takovou krásnou jako empírovou usedlost, která měla různý i jako altánky, třeba i orientální altánek, potom jako pseudo zříceninu a vlastně úplně zpracoval celej ten jako lesopark, kteréj jí obklopuje...*“ Od jeho smrti ale objekt chátrá, od Bolševika tam byly tiskárny, sklady a z tohoto období jsou tam přistavěny budovy, ve kterých squatteři a squatterky bydleli. Historická část už je totiž neobyvatelná. Po roce 1989 se o Cibulku měl starat Ústřední automotoklub ČR (ÚAMK), ten ale objekt nechává chátrat. Automotoklub dostává pokuty od památkářů, ale protože rekonstrukce by byla příliš nákladná, objekt nechávají ve stejném stavu a čekají až spadne.

¹⁰⁰ To se podle Kláriných informací dělo už na začátku devadesátých let 20. století, ale z neobjasněných důvodů lidé byli vyhozeni. Klára to přičítá špatné vůli ze strany automotoklubu.

¹⁰¹ Klára uvádí, že šlo o hodně zvláštní způsob, záminkou policistů bylo, „že vlastně hledali údajně někoho, kdo přepadl nějakou starou paní na Plzeňský a skončilo to vyklizením Cibulky...“ [Srov.Klára].

Proces hledání objektu v malém městě chybí. O zchátralé budově¹⁰² v X Jonáš a jeho tři kamarádi věděli již dlouho. Jonáš uvádí, že v tomto domě nejprve rok bydlel jeden bezdomovec, ten umřel 20. března roku 2009, takže na hlavní práce došlo až po jeho smrti. „*No šlo to pomale, hlavně jsme měli strach z policie¹⁰³, aby nás hnedka nevyhnala, co na to řeknou sousedí, tak sousedí to brali úplně v pohodě, že byli rádi, že se s tím tady něco začalo dít, vlastně prvně jsme se zbavovali tady těch náletů, co tady rostlo... a pak jsme prostě opravovali místnosti, tam byl prostě nehorázněj bordel...*“ Jonáš dále uvádí, že velký nepořádek byl i po bezdomovci a v ostatních místnostech, elektřina byla vytrhaná, okna rozbitá, takže práce bylo dost. Do squatu chodili skoro každý den, podle časových možností. Náradí si většinou nosili z domu nebo z kovošrotu. Postupně se přidávalo víc lidí (mužů), když viděli, že se něco děje. Míra participace na opravách ale byla různá. První místnost dali po třech měsících do obyvatelného stavu, následovalo shánění nábytku, které trvá dodnes. Petr uvádí, že někdy prý dostanou starý nábytek z bazaru, který by se už neprodal. Hlavním důvodem celého pracného procesu je snaha vytvořit prostor, který bude plnit kulturní i sociální funkci a kde se lidé budou moci setkávat a být aktivní popisuje Martin. Vedle squatu zrekonstruovali prostor, kde se nachází zkušebna místní punkové kapely, jsou zde snahy vytvářet místo pro uměleckou tvorbu. Squat je „ozdoben“ grafity. Vizáž squatu si vytváří sami obyvatelé a návštěvníci při grafity párty.

3. 2. 2. Fungování a aktivity

O běžném fungování squatu Milada mi vypráví i Ota. Pro squat je charakteristické pozdní vstávání, „...protože večer většinou je nějaká taškařice ať už hudební nebo jiná

27

---

¹⁰²Dům je situovaný mimo centrum města, v horní zámecké zahradě. V jeho těsné blízkosti se nalézají židovský hřbitov, který je památkou města. Při prvním setkání s Jonášem mi vypráví stručnou historii domu. Původně se jednalo o domek zahradníka, který se o zámeckou zahradu staral. Ten byl pravděpodobně v roce 1930 zavražděn a „zahrabán“ někde na zahradě. Domek po něm dostal jistý partyzán Igor, jehož rodina tu bydlela do roku 1996. Když umřela poslední obyvatelka, byl dům poměrně dobře zařízený. Bezdomovec, který se sem později nastěhoval, byl alkoholik a dům kompletně „vybydlel“.

¹⁰³Zajímavé je, že dnes obyvatelé uvádí, že policie je na „jejich straně“. Vyhovuje jí totiž, že se tito lidé schází na jednom místě, které není přímo na očích. Nepobuřují tak svým chováním obyvatele města a nedělají nepořádek na veřejných místech. Policie čas od času přijde obyvatele zkontrolovat. Jak ale uvádí Michal, ve squatu platí dvě pravidla. Za prvé žádné kradené věci vyšší hodnoty a za druhé žádné vaření drog. Proto zatím policie nemá důvod squat vyklízet.

...klasickej normální den v podstatě je tak nějak polovina práce na baráku, polovina...jakoby lenošení a příprava na třeba aktivistický věci.“ Osoby, které nechodí do práce¹⁰⁴, na brigády či do školy, jdou získat nějaké jídlo či suroviny a pak společně vaří¹⁰⁵. Klára zmiňovala aktivitu Food Not Bombs, která probíhala v Miladě. V Erice se zase měla konat brigáda na židovském hřbitově¹⁰⁶, o které mi řekl Michal. Měla se hrabat posekaná tráva, vysekávat nálety, sbírat dřevo a čistit náhrobky. Z této brigády ale sešlo, protože se kromě Michala, Petra, Richarda, později i Jonáše nikdo nedostavil. Michal prý posílal pozvánku na facebooku mnoha lidem a takhle to dopadlo. To se prý stává často, když je potřeba ve squatu nebo pro něj něco udělat.

Z pracovních aktivit tedy někdy sejde, hudební akce¹⁰⁷ jsou oproti nim poměrně dost populární. Ty mohou organizovat samotní obyvatelé nebo i lidi z venku. „...v podstatě jsme tam jako domlouvali naše hudební akce... z těch věcí, co jsem tam přímo dělal, tak byly buď taneční parties nebo obecně hudební akce.“¹⁰⁸ O svých zážitcích s organizováním nehudební akce v Truhlářské vypráví Iva. „...my jsme tam měly jako s kamarádkou tzv. freebox nebo tak jako místnost, která tam měla fungovat jako de facto sekáč zadarmo, kam si lidi budou dávat věci, který nepotřebujou a lidi, kteří je potřebujou si je budou brát...“ Tento jejich projekt ale také nebyl úspěšný,protože prkna, ze kterých si vyrobily poličky, jim někdo vzal. Mezi další aktivity, které na squatu mohou probíhat patří přednášky, workshopy, feministické či

28

---

¹⁰⁴ V Erice, kam jezdím, do práce pravidelně chodí pouze jeden jeho obyvatel- Jirka. Petr pracoval dříve, přes týden býval v Praze, kde dělal instalace, a na víkendy se vracel do Eriky. Michal zase jezdil do nedalekého dolu ještě s některými dalšími obyvateli, ale teď prý není práce. Když se ptám Katky, jak dlouho tyto práce trvaly, říká, že se pokaždé jednalo spíše o krátkodobé akce (cca 14 dní). Stejně tak i Martin je v současné době nezaměstnaný. Dříve prý pracoval v zahradnictví, ale po neshodách s vedoucím přestal. Další obyvatel, Richard, o kterém vím nejméně, je tatér, takže si přivydělával touto činností a tetování dělal přímo na squatu.

¹⁰⁵ Při mé třetí návštěvě je v Erice například špinavé pár dní staré nádobí po grilování ryb, které tajně nachytl Petr.

¹⁰⁶ „Židovské pohřebiště je jednou z mála dodnes dochovaných hmotných památek a posledním mlčenlivým svědkem staleté přítomnosti židovské komunity v městě X. Dobu vzniku nelze stanovit přesně, ale založeno muselo být nejpozději v 16. století. Nejstarší existující náhrobek je datován rokem 1613.“ V průběhu posledních desetiletí, „nebyla údržba hřbitova dostatečná a tak postupně chátral, zarůstal a stal se terčem řádění vandalů, mnohé náhrobky byly povaleny poničeny.“ Zdroj: <http://www.X/pamatky-mesta.html#h12>.

¹⁰⁷ Sama jsem byla přítomna u Beat Box Battle. Před squatem je totiž dvorek se zastřešeným pódiem. Další koncert se sice ve squatu nekonal, ale autem jsme se dopravili do blízkého města, kde jsme si koncert poslechli. Shodou okolností tam hrála i kapela, která má zkušebnu v Erice.

¹⁰⁸ [Srov. Ota].

lidskoprávní akce nebo „...debaty jakoby uvnitř třeba anarchisticko-autonomní scény...“, do kterých se Ota aktivně zapojoval.

Kromě akcí, které obyvatelé pořádají pro veřejnost se také poměrně pravidelně setkávají na schůzích, na kterých řeší fungování squatu. „Rozhodně formálně všechny rozhodovací procesy tam prostě byly rovnostářský, to znamená, že se udělá schůze baráku a tam se prostě naprosto rovně hlasovalo o všem...“¹⁰⁹. Kolektivní rozhodování potvrzuje i Martin, a dále upřesňuje, že ve squatterském prostředí hierarchie neexistuje.

Samotný průběh popisuje Iva, funkci moderátora zde nahrazuje kolektiv „...kdokoliv, kdo prostě má pocit, že ten člověk mluví od věci nebo mluví příliš zdouhavě k té věci, tak...má právo do toho zasáhnout nějakým domluveným způsobem...“ Věci, které se řeší, většinou odpovídají přímo potřebám konkrétního squatu.

V případě Eriky se témata opakují, jak vypráví Jonáš. Na minulé schůzi bylo kolem jedenácti osob a „...řešili elektriku tady, problémy s lidma a takhle, jak to tady bude prostě dál fungovat.“ Na další schůzi bylo na programu¹¹⁰ „skoro to stejný, vlastně elektriku, tu máme nějak pořešenou, budem hlavně řešit ty lidi no, co tady dělaj prostě takový ňáký problémy.“ Katka upřesňuje, že první schůze nebyla moc konstruktivní a členové se jen vzájemně obviňovali¹¹¹.

3. 3. Squat a jeho kladné stránky z pohledu jeho obyvatel

Squat je zajímavý prostor, který lidem nabízí velkou rozmanitost aktivit. Záleží na zájmech jeho obyvatel a vzájemné domluvě, jakým směrem ho chtějí vést. Lidé, kteří tímto místem prošli, mají jedinečné zážitky. Nejvíce oceňují svobodu, která zde

29

---

¹⁰⁹ [Srov. Ota].

¹¹⁰ Program si vytvořili účastníci tak, že každý na papír napsal, co mu vadí a tyto body se pak postupně projednávaly. Byl mezi nimi alkoholismus, drogy, příspěvky na elektřinu, ničení věcí, zamykání squatu, třídění odpadu a další.

¹¹¹ Určité obviňování proběhlo i na druhé schůzi, ale nakonec se došlo k reálným závěrům. Byla stanovena výše poplatků za elektřinu, kterou odebírají od sousedky, v pracovní dny se určila 22:00 hodina nočního klidu, po které se nebude pouštět hudba. Řeklo se, že kdo v opilosti rozbije nějakou věc, bude ji muset nahradit. Protože zde dochází k častým krádežím, squat se bude zamykat a každý stálý obyvatel bude mít klíč. Nakonec se domluvilo, že osoby, které berou drogy a setkávají se s pracovníci z K-centra, která je pravidelně navštěvuje, si jehly budou vyměňovat mimo squat...

panuje, prostor, kde mohou libovolně tvořit, a kolektiv lidí.

„... líbilo se mi na tom to, že je ten prostor autonomní, že tam může kdokoliv se domluvit a udělat tam libovolnou akci, libovolného typu a nebylo potřeba jakoby se srát s majitelama ...nebylo potřeba hradit nějaký nájem, řešit sponzory, loga, takový ty formální věci.“¹¹²

O podobné realizaci vlastních projektů vypráví Iva *„...člověk je v prostoru, kde se dá spoustu věcí vymyšlet a dělat a můžeš je tam hnedka realizovat,... když je člověk zavřenej v bytě a chtěl by si jít s někým zacvičit, tak se prostě musí někam přemístit, kde může cvičit, kdežto tady ty místa většinou nabízejí prostory pro různé aktivity... třeba pro různé výtvarný...“*. Iva dále uvádí, určitou volnost, kdy vedle sebe venku mohou lidé sedět, každý dělat něco jiného a přitom se bavit. Jako důležitý moment zmiňuje léto a dům, který tyto možnosti nabízí.

Jonáš nejprve říká, že ho ve squatu baví skoro všechno. Na další otázku odpovídá konkrétněji. *„Tak já nevím, že tu můžu třeba kreslit ne, jako já se věnuji grafitům a takhle opravovat, to mě jako baví.“*

Michal nachází tři základní pozitiva, nejprve je to klid, který má ve svém pokoji, dále zmiňuje fakt, že si může dělat, co chce, je svým pánem a konečně život v kolektivu. Má kolem sebe lidi, kteří ho podrží, když je mu špatně. Svobodu taktéž zmiňuje i Petr.

Do detailnějšího popisu se pouští Aneta. *„Mně to právě přišlo a pořád přijde jako úžasnej prostor právě pro to společně něco vytvářet a zkoušet něco vytvářet na těch nehierarchickejch principech, formou nějaký svépomoci, což jednak rozvíjí dost kreativitu a jednak myslím, že to otvírá úplně jiný možnosti o tom uvažování, jak člověk v rámci toho každodenního života se může vztahovat k těm druhým lidem a jakej může mít rytmus toho denního dne.“* Navíc zmiňuje energii a ochotu lidí, něco společně začít vytvářet. To hodnotí jako *„hrozně úžasný“*. Nejvíce se ale na toto téma rozpovídává Klára, což odpovídá i jejím největším zkušenostem. Ze začátku se

---

¹¹² [Srov. Ota].

inspiruje formulací jednoho squattera bydlícího v Ladronce. Jeho myšlenku dále rozvíjí podle sebe. „...*je to jako hrozně skvělej pocit, třeba jako na Cibulce, to je prostě pocit neuvěřitelný svobody. Já vím, že to zní jako klišé, ale, prostě je to o tom, že ráno vstaneš, děláte společnou snídani, sejdeš se se všema lidma, kteří na tom baráku bydlej a prostě ňák jako plánuješ den... plánuješ, že se půjdeš podívat někam do kontejneru, jestli tam není nějaká zelenina, dáš si kafičko na terase.*“ Dále doplňuje, že když je pěkné okolí, příroda, tak se jí to líbí ještě víc. Zdůrazňuje také zcela odlišné plynutí času a jiný životní styl, ve kterém nejsou na prvním místě peníze, *...protože peněz je potřeba totální minimum a to jenom, když člověk pije alkohol... jinak prostě nejsou potřeba vlastně de facto žádný.*“ Vymanění se ze struktur moci pro ni představuje neuvěřitelný zážitek. Mluví o celkovém uvolnění, které nám obecně chybí. Ale za normálních okolností si to ani neuvědomujeme, protože nemáme pocit, že bychom byli nesvobodní. Právě ona svoboda *„...na tom squatě dostává...úplně jinej rozměr...“* člověk zjistí, že věci jdou dělat zcela jinak¹¹³. Neopomínají ani vztahy s lidmi, ke kterým má kladný vztah již od začátku, nebo si jej teprve vytváří a k méně známým osobám hledá cestu. Zároveň mluví o neomezených možnostech a velké kreativitě *„...kreativní je už vůbec to, co s tím barákem uděláš, protože ho přeměníš prostě z nějaký ruiny na prostor, kde je minimálně možný žít a třeba i dělat akce pro ostatní.*“ Co se týká kreativity, Klára popisuje zajímavý postřeh. Člověk v prostředí squatu zjistí, že může dělat umění, přestože jeho talent je sporný. Ve výsledku záleží spíš na tom, jestli to osobu baví. Při práci na domu se zase objevují schopnosti, o kterých člověk mnohdy ani neví, že je má. *„...připadáš si najednou hrozně jako schopná, když třeba pomáháš při zavedení vody do toho domu nebo... když zprovozňuješ záchody nebo prostě, když děláš novou kuchyň...“* . Vztah k veřejnosti vidí Klára taktéž důležitý, nejde pouze o sdílení s lidmi, se kterými bydlí, ale i s širší komunitou, veřejností.

3. 4. Squat a jeho záporné stránky z pohledu jeho obyvatel

Jelikož se jedná o svobodný prostor, kde si každý může žít po svém, je jasné, že zde

31

---

¹¹³ Klára uvádí příklad vaření jídla pro bezdomovce. Přestože člověk téměř nedisponuje penězi, stále má ohniště, rošt, hrnc a potraviny z kontejnerů, se kterými se dá vytvářet spoustu věcí.

mohou vznikat různé konflikty. Ty jsou buď praktického rázu jako je nepořádek, nedostatek soukromí, drogy, alkohol, nebo problémy s komunikací v mezilidských vztazích. Dále se v českém prostředí nachází určitá subkulturní bariéra. Ve squatech v českém prostředí se objevují pouze „bílí“.

Nepořádek kritizuje Jonáš: „...lidi třeba nechcou uklízet, ne. Přijdou sem, je tady bordel, to vadí více lidem, třeba i těm, co tady prostě bydlej, no.“

To samé se nelíbí i Ivě, která má zkušenost z polského squatu Elba ve Varšavě „...mě rozčiluje zbytečný nepořádek okolo baráku, ve věcech v kuchyni atd. Prostě jako neorganizovanost, což samozřejmě, když bydlí 30 lidí...kuchyně je jasná, ta je pořád v provozu, ale pak třeba jako odpadky kolem baráku jsou prostě dost zbytečná věc.“ Na problémy praktického rázu, které mohou souviset s volnomyšlenkářskými komunitami, upozorňuje též Ota: „...často volnomyšlenkáři, jsou zároveň, nechci říkat lenoši, ale často více energie věnují tý ideový práci, než tý praktický.“ Jako příklad jejich činnosti uvádí vymýšlení manifestů, prohlášení a politických analýz a na druhé straně neschopnost umýt po sobě nádobí.

Dalším negativem je nedostatek soukromí. „Protože prostě hodně věcí se tam řeší kolektivně, furt tam někdo bydlí zvenčí nebo přespává, takže prostě ten barák je průchodák...“¹¹⁴ To může vadit jak párům, které by spolu chtěly být samy, tak jednotlivcům.

Pro Jirku je hlavním problémem, že se v Erice nevyspí¹¹⁵.

Iva se zase setkala s neorganizovaností a nespolehlivostí některých lidí. Pokud vnitřní „politika“ squatu funguje, osazenstvo pravidelně schůzkuje a vzájemně komunikuje, tak se pak s tímto kolektivem lépe kooperuje „...protože pak je to přesně tak, že se s někým domluvíš, že dole uděláš koncert a za tejdén se dozvíš, že vlastně tady ten člověk to přepink na někoho jinýho, a že vlastně už s ním nemůžeš

32

---

¹¹⁴ [Srov. Ota].

¹¹⁵ To můžu potvrdit i ze své zkušenosti. Měla jsem možnost na Erice jednou přespát. Vrátili jsme se z koncertu v pozdních hodinách a neměla bych se jak dostat domů. Spát jsme šli , já a Petr, po třetí hodině. Někdy v noci nás vzbudilo klepání, dveře byly zamčené a dovnitř se chtěla dostat promrzlá Katka, která se z koncertu vrátila později. Petr jí otevřel a vrátil se do postele. Následně do squatu přicházeli další lidé ,ať už obyvatelé či návštěvníci, kteří se taktéž účastnili koncertu. Kolem sedmé mě vzbudily hlasy. Dva muži a Katka seděli v pokoji, kde jsme spali, a vesele se bavili.

jednat, a že tam na toho nemáš telefon, a pak někdo ještě třetí na ten stejnej večer naplánuje jako jinou akci, protože nevěděl, že ti něco zařizujou...“

Další negativní stránkou může být míra tolerance alkoholu a drog. Ota uvádí příklad lidí, kteří mohou mít určitou poruchu chování v kombinaci s alkoholem.

Naopak pro Kláru drogy nejsou hlavním problémem. Spíše mluví o lidech, kteří nedokáží zacházet s nabytou svobodou. Ta pak získá podobu určité bezbřehosti. Dnešní společnost nám nastavuje mnoho limitů a „...když potom zažiješ opačný extrém a nemáš limity vůbec žádný, žádný si nenastavíš...tak vlastně potom se to může zvrhnout do takovýho nihilismu.“

Problémy v mezilidských vztazích v souvislosti s Erikou zmiňuje Michal. Uvádí lži, přetvářku a fakt, že mu kamarád přebral holku. V podobném duchu Eriku kritizuje i Katka. Za hlavní negativa uvádí hádky, pomluvy, krádeže a chování, při kterém si osoby věci nevyříkají do očí a jen se podezřívají.

V širší perspektivě vidí negativa squatu Aneta. „...když se člověk podívá na ty squaty, tak většinou jsou to lidi prostě bílí, který squatujou... subkulturní bariéra tý rasy je tam prostě jako dost velká...“ Svůj argument dále rozvádí faktem, že v České republice sice není mnoho migrantů a migrantek, ale například o Romech a Romkách, kteří by squatovali, moc neví. Pokračuje úvahou, že tito lidé možná též mají potřebu využívat prázdný prostor, ale nechápou to optikou squattingu. Spíš než o politický přesah se jedná o sociální. Nicméně o squatu s multikulturním osazenstvem u nás zatím neslyšela.

3. 5. Původní představy obyvatel před setkáním se světem squatu a realita

Představy, které člověk má předtím, než se rozhodne pobývat ve squatu jsou různé. Někdy je to vize, že komunita na místě zůstane dlouhodobě, vyzkouší si nový způsob života a organizování vlastních zajímavých akcí. Také to může být idea trvalého bydlení s partnerem. Jindy osoba nemá představy žádné, protože se s tímto prostředím setká ve věku, kdy určité věci přijímá automaticky a samozřejmě.

„Tak já jsem určitě měla tu představu, že ten projekt bude nějak trvat a ne, že budeme hned vystěhovaný (smích), tak to asi byla taková ústřední představa, která se nenaplnila a no ta představa byla určitě právě o tom, vyzkoušet si nějakou komunitní

způsob života...vytváření kultury na nějakých těch jinejch principech... “¹¹⁶ A také nacházet se v politickém prostoru, který je anarchistickou nebo anarchofeministickou agendou.

Michal si bydlení ve squatu se svou přítelkyní též představoval jinak. Dnes vidí problém v tom, že nebydleli pouze sami, ale i s jeho kamarádem. Všichni tři si byli velice blízcí a Michal oběma věřil¹¹⁷. V tu dobu chodil pracovat do lomu a opět začal brát drogy. Po návratu z práce byl unavený a hladový, ve squatu ale nebylo nic k jídlu a neumyté nádobí. Býval naštvaný a kvůli drogám agresivní. Jeho přítelkyně pravděpodobně v době jeho nepřítomnosti navázala intimní vztah s kamarádem a poté došlo k rozchodu.

Kláře se idea squattingu nejprve nejevila jako nelegální počin. *„Já jsem třeba úplně na začátku tu Miladu nebrala, že je to vlastně něco úplně nelegálního. Když mně bylo těch patnáct, šestnáct, tak jsem to brala, tak tady ty lidi bydlej po svém a vlastně mi to hrozně dlouhou dobu přišlo jako samozřejmý, ten squatting i v těch cizích zemích.“*

Až pak ze svých zkušeností zjistila, že squatting samozřejmý vůbec není, ale naopak, že je velice pracný. *„protože potom třeba děláš nějaký prostor a uděláš tam akci a prostě přijde ti tam fakt jako 150 lidí a ty se prostě nechovaj k tomu s nějakým respektem.“* V konzumní společnosti lidé jistým způsobem „konzumují“ i ten prostor *„...a vůbec jim nedojde, že prostě to není klub jako každej jinej, že je to fakt jako místo, který ty lidi budujou, ty co tam bydlej, budujou ho stěží, budujou ho za nějakých minimálních prostě hmotnejch podmínek, nějak jim na tom místě prostě záleží...“*

Stejně samozřejmě squat nejprve na začátku viděla i Iva. *„...protože tím, že jsem k tomu všemu přičuchla strašně mladá, tak já nevím, to bylo v takovém tom věku, jak člověk všechno přijímá strašně jako automaticky svým způsobem, prostě přijde na nový místo a přijde mu to zábavný a v té době jsem ani neřešila jako extra politiku těch squatů, že jako jsem věděla o čem squatterství je, ale že jsem jako neřešila, že by to neměly bejt jenom místa jako na koncerty, ale jako politicky aktivní místa...“*

33

---

¹¹⁶ [Srov. Aneta].

¹¹⁷ Říká, že spali všichni tři pohromadě na jedné posteli.

Oproti tomu ji ale zklamala současná situace některých squatů. „*když vidím, jak by ty squaty mohly fungovat a nefungují, jak ty lidi by mohli být aktivní a třeba nejsou...*“ Problém vidí v tom, že dnešní squatting přitahuje spíše party lidí, které dávají přednost alkoholu a lehkým drogy a ne politickému smýšlení.

3. 6. Přínos života ve squatu z pohledu jeho bývalých obyvatel

Za jeden z největších přínosů aktéři a aktérky považují ideu komunitního bydlení. Dále pak pro některé bylo přínosem naučit se „schůzovat“ ve velkých kolektivech, pocit svobody, pěkné vzpomínky, poučení o lidech, utužení vzájemných vztahů, nové zkušenosti, že věci jdou dělat i jinak než zavedeným způsobem, zkušenost z rovnostářského kolektivu a zároveň i poznatek být negativně společností nahlížen. Některým setkání se squatem přineslo znalost právních norem a zákonů.

„*No tak určitě mi to dalo myšlenku na komunitní bydlení, kterému jsem byla vždycky nakloněná... jsem v podnájmu v baráku právě s lidma, se kterejma jako ty věci sdílíme a fungujeme na dost podobný bázi, děláme schůze.*“¹¹⁸ Aby takový kolektiv mohl fungovat, je potřeba vzájemně komunikovat. Bezproblémová komunikace ale není automatická a je potřeba se jí naučit. „*Vlastně jsem se naučila schůzovat ve velkých kolektivech, to je pravda, hodně velkých kolektivech, což je jako hodně zajímavá zkušenost.*“ Dodává Iva.

Anetina zkušenost se squattingem je již dávno pryč, a proto na prvním místě uvádí krásné vzpomínky a poučení o lidech, jak se chovají v kritických situacích, kde si kdo stojí a jak je kdo solidární. V souvislosti se Squatekky uvádí „*Asi jsem se naučila dost improvizovat, ...nebo v tu chvíli být schopna improvizace nebo minimálně mít kolem sebe ty lidi, který jsou schopný.*“ V domech, kde Squatekky probíhaly nic nebylo „*většinou jsme museli rychle improvizovat, jak udělat věci...a jak tam nainstalovat výstavy a bylo to za malý peníze, většinou jakože jsme měli nějak bank a ten jsme vlastně vraceli skrz bar, takže to bylo všechno nízkonákladový, takže člověk si musel jako pomoci sám a poradit si se spousty věcmi, jak je vyřešit.*“ Taková zajímavá zkušenost s organizací v nestandardních podmínkách utužuje vztahy mezi lidmi a ty také Aneta podtrhuje.

34

---

¹¹⁸ [Srov. Iva].

„No, a co jsem si z toho odnesla, takovou hroznou jako závislost. Právě tenhle ten pocit tý hrozný svobody je jako takovej, že se na něm staneš jako závislá, a že chceš jako znova, že chceš v tom žít celej život, že je to takovej tvůj sen se z tohohle pocitu vůbec nevymanit, i když samozřejmě tenhle pocit týhle skvělý jako svobody, týhle kreativity je za cenu toho, že se vlastně odcizíš zase velký části společnosti...“¹¹⁹

Odcizení by se tedy mohlo pokládat za negativní přínos zkušenosti se squatem. Toto odcizení vidí Klára v tom, že se pak člověk pohybuje v ne úplně čistém oblečení a ne úplně voňavý, a pak se na něj lidé začnou koukat jinak včetně kamarádů, kteří to buď přijmou bez námitek nebo s nimi neshodnou.

Určitý pocit odcizení od společnosti zažil též Ota. *„Tím, že tě ta většinová společnost ...v lepším případě nepochopí, v horším nesnáší, tak ona tě nějakým způsobem zaškatulkuje, ona tě izoluje, máš tu zkušenost toho ghetta, takže v některých věcech to máš jinak než ostatní, tak se s tím musíš nějak vyrovnat...“¹²⁰*

Dále mluví o nových možnostech jak si zařídit svůj život. *„Zkušenost toho, že věci jdou i jinak, než v čem člověk prostě vyrůstá, že věci jdou i jinak, ne tak, že dneska práce, potom svatba, pak dovolená v Jugoslávii a už jen sociální jistoty. Ten squat mi dal právě nejenom to teoretický vědění, ale i tu praktickou zkušenost toho, jak ty věci prostě jsou.“*

Zajímavým Otovým poznatkem je fakt, že se díky těmto aktivitám dostal k právním aspektům týkajících se nejen soukromého vlastnictví, ale i vlastnictví obecně. *„zároveň mě to vyškolilo v paragrafech, když pak jednáš nebo se bráníš úřadům a policajtům, tak pokud teda chceš, aby to bylo trochu efektivní, tak musíš znát jejich zákony, co voni směj, co voni nesměj...“*

Nakonec dodává, že to pro něj byly důležité věci, především uvědomit si možnost překračovat hranice. Hranice pro něj totiž objektivně neexistují¹²¹, tvrdí, že si je vymýšlíme pouze ve svých hlavách na základě kulturního, sociálního a politického prostředí, ve kterém žijeme. Proto považuje za důležité tyto hranice nejen překračovat, ale postupně je „demontovat“.¹²²

35

---

¹¹⁹ [Srov. Klára].

¹²⁰ Tento typ zkušenosti, ale nezískal poprvé ve squatu ale už v rámci freetechno scény, ale ověřil si ji i ve squatu.

¹²¹ Kromě těch přírodních jako jsou řeky a hory.

¹²² Nejprve použil slovo „bořit“, poté se ale opravil (protože není revoluční marxista).

3. 7. Výhled do budoucna

3. 7. 1. Současní aktéři a aktérky

Zde se pohledy poměrně liší. Někteří současní obyvatelé chtějí ve squatu i nadále bydlet, jeden obyvatel si chce jít „odsedět“ svůj trest, aktivisté, kteří se podílí na fungování squatu plánují podle možností další opravy. Je zde idea cestování po evropských squatech. Někteří ale přemýšlí o odchodu buď do zahraničí za prací nebo jenom opuštění squatu a bydlení na jiném místě.

Katka se svěřuje, že by chtěla po maturitě odjet pracovat na farmu s koňmi do nějaké anglicky mluvící země.¹²³

V době, kdy mluvím s Michalem, nevidí svůj pobyt v Erice jako dlouhodobější záležitost. Říká, že nechce jít do blízkého města, kde předtím nějaký čas bydlel, protože tam zná příliš lidí, co berou drogy nebo je prodávají. A hrozilo by tedy, že by do toho zase mohl „spadnout“. Spíš přemýšlí, že by šel bydlet s jedním kamarádem do domu, který je ve vlastnictví kamaráda.

Oproti tomu Jonášovy plány se týkají konkrétních prací ve squatu. „*No tak udělat si zahrádku, mít tady zeleninu, dostavět kadiboudu, dostavět tady bar na akce, ještě vlastně opravit ty místnosti a co se dá, tak všeobecně, elektriku tak natáhnout jak do chodby tak k Richardovi. Je toho dost no, pódium vlastně spravit.*“ Nicméně uvádí, že bude záležet na lidech a schopnostech, co budou chtít dále budovat. Zároveň by ještě rád navštívil zahraniční squaty. „*já bych tu Vídeň ještě, Berlín, tam bych se rád podíval a ještě do toho Amsterdamu a nebo ještě Christiánie, to je takový větší městečko squattový.*“

Stejně tak Martin zmiňuje pokračování ve squatterském kolektivu, který navíc bude dobře fungovat co nejdéle. ¹²⁴

Nadšenou aktivistkou pro squatting je též Klára „...*že do toho mám hrozně jako chuť i když jsme prožili prostě ten soud*¹²⁵ *a tak, kterej prostě nebyl, nebylo to celý příjemný a jako je to takovej stresovní faktor, že víš, že vlastně ten soud přijde, ty nesmíš pomalu přejít ani jako silnici na červenou, protože když tě chytanou policajti,*

36

---

¹²³ Pro Katku je squat spíše místo odpočinku a zábavy, proto na něj není tolik vázaná.

¹²⁴ Že je squattingu nakloněn do budoucna odpovídá i skutečnost jeho participace na schůzi a snaha promluvit k ostatním, aby se více snažili spolu komunikovat a vycházet, což bylo pro některé trochu paradoxní, protože se mimo jiné řešily problémy, které způsobil Martin, když byl v podnapilém stavu

¹²⁵ Viz kapitola Squatting a legislativa v ČR.

že vlastně se to může zase přičíst k tomu, co už jsi jako udělala...“ Co se týká bydlení, tak si dokáže představit žít ve squatu a pokud to nepůjde tak aspoň bydlet v komunitě a pronajmout si dům od někoho, kdo se o něj nestará.¹²⁶ „...nebo si prostě pronajmout dům za tržní cenu a žít jako v komunitě, trošku se přiblížit tomu squatterskému stylu života i v těch jako tržních podmínkách.“ Vzhledem k tomu, že studuje, má zároveň i odborné ambice.

Úplnou výjimkou je Jirka, který vzhledem k jeho situaci zvažuje jít si „odsedět“ na šest měsíců svůj trest za neplacení alimentů.

3. 7. 2. Bývalí aktéři a aktérky

U některých myšlenka squattingu pokračuje v podobě komunitního bydlení, nebo samotný squatting překračuje a přeměňuje se ve vizi založení ekologického statku, který bude ekonomicky nezávislý. Oproti tomu jsou ale i osoby, které svou budoucnost vidí zcela jinak v pokračování ve studiu, kdy o aktivismu, jež by se týkal squattingu, nepadla zmínka.

To je případ Anety, která by chtěla začít v doktorandském studiu a o squattingu jako takovém nemluví.¹²⁷

Nejkonkrétnější vizi do budoucna má Ota. „Mým cílem je postavit alternativní ekonomiku...která je trvalejší, než jenom řekněme trvale dočasně obsazenej barák.“ Squatu hrozí téměř kdykoli riziko vyklizení. „Když chceš vytvořit nějakou stabilnější sociální nebo ekonomickou nebo jinou síť prostě kulturní, tak prostě potřebuješ základy, který jsou řekněme pevnější.“ Squat pro něj není samostatná ekonomická jednotka¹²⁸, protože nakupuje nebo si bere materiál, jídlo, služby, elektřinu, zkrátka je závislý na energii zvnějšku. „Mým cílem je právě vytvořit něco, co bude nezávislý na těch energetických zdrojích, takže já bych rád ještě spolu s dalšíma lidma někde legálně pořídil nějaký statek a tam bych pěstoval potraviny...“ V současné době šetří peníze na koupi statku, který si chce koupit společně se svou přítelkyní a přáteli.

37

---

¹²⁶ Tomu se říká semisquatting.

¹²⁷ To bude pravděpodobně způsobeno i tím, že její zkušenosti se squattingem byly krátkodobé.

¹²⁸ Srov, práce BRUNCLÍKOVÁ, L. *Alternativní ekonomické modely a nelegální přivlastnění jako strategie vyrovnávání se s nepříznivou ekonomickou situací*, Plzeň, 2011

„Takže lidi, se kterýma se to chystám udělat jsou fakt lidi, který hodně dlouho znám a se kterýma už v tomhle hodně dlouho máme shodu. V podstatě čekáme na to, až ten čas uzraje...až všichni budeme mít dostatek peněz a času, tak, že to prostě podniknem.“

Zároveň je mu jasné, že takových projektů už bylo více a mnohé také zkrachovaly. Proto se snaží některé takto fungující statky navštěvovat, aby zjistil, jak to funguje v praxi, jaké problémy mohou nastat a jak jim předejít.

3. 8. Poměry počtů aktérů a aktérek

Celkově se respondenti a respondentky shodují, že se ve squatterském prostředí vyskytuje většina mužů.

„Ale jako plus mínus, zrovna tam¹²⁹ konkrétně to byla třetina holky, dvě třetiny kluci a v některých obdobích bych jako řekl, že tam byla drtivá většina kluků. Jo, takže to oscillovalo mezi třetinou holek a nulou holek.“¹³⁰

Ani v Emilce počet mužů a žen nebyl vyrovnaný vzpomíná Klára. *„...určitě bylo míň holek, byly jsme tam tak čtyři, pět. No vlastně, to je docela půl na půl, ale ono nás tam asi bylo víc než deset, já myslím, že tak patnáct, protože ono se to jako měnilo...takže bych řekla, že to byla tak jedna třetina holeky, přibližně.“*

Stejně tomu bylo při obsazení Albertova. *„No já jsem takhle o tom nikdy nepřemejšlela, proto je pro mě vždycky těžký jako spočítat, ale rozhodně menšina holek. Jako nebylo nás půl na půl, to jako většina squatterů jsou prostě kluci...“¹³¹*

Jistou výjimkou bylo osazenstvo v Šafránce, kde se celkově nacházelo dvanáct až třináct osob a poměr mužů a žen byl vcelku vyrovnaný. *„No já si myslím, že to bylo více méně vyrovnaný nebo možná tam bylo o něco víc kluků, ale jinak tam jako těch holek... což si myslím, že to byla docela výjimka, upřímně řečeno, že moc jako nevím o českých squatech, kde by, možná byla ze začátku Ladronka, ale to jako nevím, ale jinak si myslím, že početně většinou bylo holek míň, než kluků...“* hrdě poznamenává Aneta.

38

---

¹²⁹ Na Miladě.

¹³⁰ [Srov. Ota].

¹³¹ [Srov. Klára].

Ve squatu Erika nebydlí žádná žena, ale několik¹³² jich squat pravidelně navštěvují. „Ty sem jenom chodí a těch je pár jako, tak tři, čtyry možná i víc.“ Upřesňuje Michal.

Co se týká koncertů, které se odehrávaly na Miladě, tam se počet měnil podle žánru hudby. „Tím že to byly koncerty, tak to podle mě záleželo o jaký koncert šlo. Třeba ty hardcorový koncerty podle mě vždycky byly lehce nevyvážený, kdežto takový ty podle mě víc punkový byly jako fifty fifty, jakože ten hardcore je, nebo spíš bejval mužská doména.“¹³³

Jen o polském squatu Elba Iva říká, že počet mužů a žen byl poměrně vyrovnaný. Na otázku, proč si myslí, že je jsou počty v nepoměru, odpovídají respondenti a respondentky různě. Jonáš si myslí, že je to tím, že jsou malé město. Ota to zase přikládá tomu, že jsou muži dominantnější a že ve squattingu převládají spíše silovější aktivity.

Oproti tomu Aneta jako důvod uvádí prostředí a dobu, ve které se osoby nacházejí. „Já si prostě obecně myslím, že ta scéna nebo aspoň v té době, ve které já jsem jako ty squaty navštěvovala a v době, kdy my jsme teda potom squatovali, tak byla hodně doba, kdy tam bylo hodně kluků obecně a myslím, že Šafránka v tomhle byla relativně výjimkou, že tam těch holek bylo relativně hodně, což podle mě taky bylo daný do určitý míry skupinou, která vždycky přijde s tím nápadem, že by se vytvořil nějaký projekt a osquatoval se nějaký dům.“

Zajímavé vysvětlení tohoto jevu, které se týká „tradičního“ uspořádání společnosti má Klára. „Jakoby holky mají tendence nacházet si jako nějaký svoje naplnění prostě trošku v jinejch věcech, než ti kluci, jako holky třeba často hledají nebo se snažej, aby byly krásný, dejme tomu, nebo třeba najdou uplatnění třeba v mateřství nebo v nějakých těhle rolích, který jsou pro ně třeba jako snadno dostupný nebo snadnějc...“ Oproti tomu chlapci v jistém věku začnou přemýšlet, co se sebou, a odpověď na své nejistoty nachází v širším spektru věcí. „Takže i proto si myslím, že

---

¹³² Při mých návštěvách v Erice jsem se setkala s Katkou a dalšími třemi dívkami, dvakrát se jednalo o partnerky obyvatel a jednou o partnerku člena hudební skupiny.

¹³³ [Srov. Iva].

hodně kluků k tomu squattingu a k tomu alternativnímu způsobu života dojde samo a třeba hodně holek, co já vím, aspoň se ke squattingu dostalo přes své partnery nebo kamarády nebo přes kluky.“ Přesně tento způsob, kterým se ženy dostávají do prostředí squatu uvádí též Ota. Dále pak rozvíjí, že kamarádka přizve kamarádku a tímto „nabalováním“ se může vytvořit stálé osazenstvo squatu. Pokud ale je některý squat od počátku převážně „mužský“, přirozeně budou dál většinou přicházet další muži.

3. 9. Solidarita v subkultuře squattingu

Solidarita v subkultuře squattingu se objevuje v několika rovinách. V první řadě mezi samotnými squatterry a squatterkami, dále pak vzhledem k blízkému okolí nebo i vzdálenějšímu, tzn. nejenom v rámci republiky, ale i za hranicemi.

V základní rovině je to vzájemná pomoc obyvatel na squatu.¹³⁴ Squatterskou podporu týkající se právních aspektů nabízeli Jonášovi jiní zkušenější squatteři poté, co se dozvěděli, že chce s ostatními otevřít Eriku.

V období relativního klidu se squatteři a squatterky často navštěvují nebo jen tak cestují po Evropě a přespávají ve squatech, kde také často dostanou i stravu.

O fungování v Miladě dál vypráví. *„Bejvávalo to obvykle tak, že když si byla jakoby cizinec nebo člověk z jiného města a když jsi potřebovala přespát, tak to většinou bejvávalo tak, že na plus minus tři dny tam můžeš bejt s ostatníma a užívat plodů jejich práce...Po třech dnech už si měla za povinnost se zapojit, to znamená buď makat na baráku, přispět nebo začít vařit jídlo třeba...“*

Cestování po Evropě s ubytováním ve squatech zmiňuje většina respondentů a respondentek. Obvykle ve squatech zdarma přespali několik dní a často dostali i stravu.. Většinou s pobytem byli velmi spokojeni.¹³⁵

Solidarita probíhá i v souvislosti s veřejností. Klára zmiňovala aktivitu Food Not Bombs, při které se některé osoby věnovaly vaření a rozdávání jídla pro bezdomovce.

40

---

¹³⁴ Například v Erice byl stálý nedostatek cigaret, a tak si každou chvíli obyvatelé navzájem dávali cigarety, papírky, tabák, půjčovali si zapalovače apod.

¹³⁵ Několik osob, které se vrátily z Vídeňského squatu EKH, bylo přímo nadšených. Michalova přítelkyně mi ukazovala fotky a zároveň vyprávěla, že když pomohli s přípravou jídla, mohli si pak z ledničky vzít cokoliv. Strava byla pouze vegetariánská či veganská.

Co se bezdomovců týká, tak v Erice asi čtrnáct dní pobývali dva muži, obyvatelé jim poskytli stan a nějaké deky.¹³⁶

Častým typem solidarity je i účast na demonstracích nebo při jiných aktivitách proti vyklizení jednotlivých squatů. Podpora přichází často i ze zahraničí. Buď symbolicky nebo fyzickou účastí na demonstraci.

Symbolickou podporu popisuje Iva, během svého pobytu v Polsku a zároveň v době vyklizení squatu Milady. „...*takže jsme s nima plánovali akci na český ambasádě v Polsku, kde se nesl dopis v polštině a díky nám i v češtině a vlastně skrz ten tejdén jsme tam ... s nima byli, jak kdybychom tam s nima byli jako odjakživa...*“

Ota také často participoval při obraně. „*Když bylo potřeba a dozvěděl jsem se, že je nějaká hrozba, tak vždycky jsem byl na škole nebo nikdy jsem neměl nějaký hodně zaneprazdňující zaměstnání, takže v podstatě vždycky, když byl průser, tak jsem měl možnost do tří hodin se tam třeba dostavit.*“

Zkušenost „z druhé“ strany má Klára, když líčí jak při demonstrativní akci na Albertově seděla s ostatními demonstrujícími osobami na terase a pozorovala demonstranty, kteří je přišli podpořit. Přestože většina demonstrantů byla policií poměrně brutálně rozehnána, někteří se ještě sešli na blízkém kopci a alespoň na dálku sedící na terase podporovali než byli policií pozatýkáni.

3. 10. Medailónky respondentů a respondentek

Mým původním cílem bylo vést rozhovory se stejným počtem mužů a žen. V českém prostředí v subkultuře squattingu jsou ale počty značně nevyrovnané, což odpovídá obecnějšímu jevu v subkultuře jako takové, tedy i v mém výzkumu převažují zástupci mužského pohlaví. Celkem mám šest respondentů a čtyři respondentky.

Navíc příkládám medailónek Richarda. Přestože nepatří mezi mé respondenty, v době, kdy jsem prováděla pozorování ve squatu Erika bydlel a fungování squatu značně ovlivnil. Též se o něm zmiňuji v mé praktické části. Informace o něm mám od ostatních osob, pohybujících se na Erice.

41

---

¹³⁶ Stan i deky zůstaly na místě, přestože už odjeli. Jonáš to zdůvodnil tím, že je to pro ně nachystané, kdyby zase přijeli.

U některých respondentů a respondentek chybí některé údaje (většinou týkající se svolání rodičů či věku), to proto, že se mi tyto informace nepodařilo zjistit.

Dále chci uvést, že všechny osoby, se kterými jsem mluvila byly velice milé, sdílné a mnohdy nápomocné (minimálně při prvním setkání).

Osoby kolem squatu Erika:

Jonáš, 19 let

Jedním ze zakladatelů squatu Erika. V současné době se učí na Státním odborném učilišti na oboru: opravář zemědělských strojů. Bydlí doma ve městě X, kvůli otci, který je nemocný, má problémy s klouby (jak moc je stav jeho otce vážný mi není známo). Svůj volný čas tráví převážně na squatu, kde se mimo oprav, odpočinku věnuje grafitům o občas zde přespává. Své projekty realizuje i přímo na squatu. Na facebooku založil skupinu „Podporujem squattery!“, do které pravidelně přispívá. Stejně tak se stará o chod internetových stránek¹³⁷, kam vkládá pozvánky na alternativní akce, které se na Erice konají. S ostatními kamarády na 3 dny navštívil Vídeňský squat EKH, který ho v mnohém inspiroval. Do budoucna plánuje další opravy na Erice a výlety po evropských squatech (opět Vídeň, Berlín, Amsterdam a kodaňskou Christiánii).

Michal, 26 let

Pochází z města X. Na squatu Erika začal bydlet se svou (dnes již bývalou) přítelkyní v únoru 2011, protože jeho ani její rodiče jejich vztah neschvalovali. Přestože se s přítelkyní rozešli (přebral mu ji kamarád), na Erice dále setrvává. Má ukončenou střední školu a maturitu. Nyní je nezaměstnaný. Jeho minulost je velice pestrá a zároveň i poměrně smutná. V jedenácti letech mu umírá jeho mladší umírá sestra, která byla vážně nemocná. V rodině se o její smrti nemluvalo, a tak hledá útěchu v lehkých drogách (marihuaně) a alkoholu. Postupně se dostává i k tvrdým drogám. Je jedním ze zakladatelů prvního squatu Pražírna ve městě X. Tam pobýval a protože se v prostoru Pražírny nacházela i hospoda, též zde pracoval. Zmiňuje, že měl

42

---

¹³⁷ Vzhledem k zachování anonymity osazenstva na squatu Erika, internetové stránky neuvádím.

tři vážné vztahy. S druhou dívkou, byli sedm let. Společně vystřídali několik bytů v různých městech, oba dva brali tvrdé drogy a společně si pořídili psa. Jejich vztah procházel krizí, a tak se rozhodli pro cestu po Evropě. Ta měla dva cíle. Přestat s drogami a zachránit vztah. Cestovali vlakem i se psem a buď spali ve squatech (Vídeň, Řím, Palermo, Sicílie, Curych, Brusel), u kamaráda (Antverpy) nebo u jedné příbuzné od přítelkyně (Utrecht). Po návratu spolu začali bydlet na Erice. Jednu dobu jezdil pracovat do blízkého lomu.

Nyní se drogy snaží přestat brát kvůli sobě i své současné přítelkyni, která drogy příliš neschvaluje. Michal usiluje o to, aby Erika dál fungovala bez problémů, a pokud to nepůjde, jednou z možností je odstěhovat se a bydlet u kamaráda.

Martin, 30 let

Pochází z města X. Na Erice nebydlí, ale pravidelně sem dochází. Má maturitu a v současné době je nezaměstnaný. Dřív prý pracoval pro jednu zahradnickou firmu (zmiňuje, že měli zakázku i za dva a půl milionu), po konfliktu s vedoucím, ale byl propuštěn. Též jeden ze zakladatelů Pražírny a Eriky. Nyní bydlí u známých. Několik dní strávil ve Vídeňském squatu EKH, kde se mu líbilo, přestože nemluví německy.

Na Eriku podle všeho chodí často, nyní pravděpodobně ještě víc, protože se s ním rozešla přítelkyně. Ostatní naznačují, že Martin dost konzumuje alkohol a stěžují si na něj. Zároveň ale působí jako autorita. Například, když „vede“ debatu.

Petr, 28 let

Pochází z města X. Bydlí na Erice a chce zde bydlet i nadále, líbí se mu svoboda, kterou squat nabízí. Také stál u zrodu squatu Pražírna. Je vyučený zedník. Několik let pracoval v Praze, dělal instalace. Jeho vzhled napovídá, že je vyznavačem punku (pearcingy, oblečení, účes). S matkou má přátelský vztah. Jeho otec je komunist a alkoholik a navzájem se neshodnou. Petr především nechce dopadnout jako on a dělat ostudu. Přestože kouří a pije, tvrdí že marihuana je pro něj nejdůležitější.

Jirka, 33 let

Původem je z Kostelce u Kyjova. Po squatech bydlí již dva roky. Měl by totiž „jít sedět“ za neplacení alimentů. Přestože má možnost bydlet u matky, nechce kvůli

exekuci, která je na něj vypsána. Proto má trvalé bydliště na obecním úřadě. Od dvanácti let pomáhá otci, který pracuje jako pokrývač a zedník. To ho bavilo a tím se také živil. Dále vystřídal různá povolání, byl komediant ve společnosti LTZ Brno, což je Národní kolotočová společnost. Jezdili po České republice a Polsku. Poté pracoval jako číšník a tehdy se seznámil se svou (dnes již bývalou) ženou, se kterou má dvě dcery (deset a třináct let). Manželka ale neumožňuje kontakt. Do budoucna si chce „odsedět“ svůj šestiměsíční trest i když podal odvolání. Jako jediný obyvatel na Erice pravidelně chodí do práce.

Katka, 18-19 let

Právě dokončila 3. ročník na střední škole informatiky a spojů. Bydlí poblíž města X a Eriku pravidelně navštěvuje, občas zde přespí, ale na stálo nezůstává. Jako Jonáš se věnuje grafitům. Dřív měla dvouletý vztah s Petrem. Na squat chodí za kamarády a na akce. Dřív se aktivně věnovala jízdě na koni, i soutěžila. Na situaci na Erice se dívá docela kriticky. Hlavně jí vadí lži, které se zde objevují. Po škole by chtěla odjet do zahraničí pracovat na farmě a zlepšit si angličtinu.

Richard, střední věk

O tomto muži vím nejméně a to pouze z vyprávění ostatních. Bydlí na squatu Erika asi tři nebo čtyři měsíce. Přišel z jednoho jihomoravského města, kde měl svůj tetovací salon. Ten pak musel zavřít kvůli problémům, které mi nejsou známy. Během svého pobytu na squatu si přivydělával děláním tetování. Při mých posledních návštěvách na Erice ho ostatní podezřívají, že ukradl Michalovi zařízení na děláni hudby (liveku za dvacet tisíc). V době, kdy se krádež znovu řeší, ale nikdo neví, kde se Richard nachází.

Osoby z jiných squatů

Ota, 31 let

Narodil se v Praze a studoval na České zemědělské univerzitě, je inženýr informatiky a systémové analýzy. Tři semestry zde ještě byl na doktorandském studiu a dva semestry vyučoval počítačové předměty. Pracoval pro různé ekologické právní nevládní organizace a v současné době učí počítače na střední škole. Ke squatu se dostal přes elektronickou taneční hudbu, občas přespal, pořádal taneční akce, ale

nikdy zde nastálo nebydlel. Jako aktivista a sympatizant squat Miladu bránil. Dlouhou dobu bydlel u rodičů a poté hledal stabilnější základnu. Nyní jsou oba jeho rodiče v důchodu, dřív byl otec státní zaměstnanec a matka dělnice. Do budoucna by chtěl se svou partnerkou a komunitou lidí bydlet na statku a mít vlastní soběstačné hospodářství.

Aneta, 29 let

Je z Prahy. Vystudovala magisterský obor genderová studia. Pracuje na určitých dílčích projektech a chce se hlásit na doktorandská studia. Ke squatu se dostala přes anarchofeminismus, ke kterému se stále hlásí. Nejprve navštěvovala squaty Miladu a Ladronku, což ji a další lidi inspirovalo k obsazení usedlosti Šafránka. Pobyt na squatu pro ni, ale trval necelé dva měsíce, jelikož se na dvoře obsazeného objektu objevila soukromá bezpečnostní agentura, kvůli které Šafránku museli opustit. Po vyklizení se aktivně věnovala krátkodobému squattingu, tak zvaným Squatekkům, což byly alternativní víkendové kulturní akce v prázdných domech. Má zkušenosti se squattingem v zahraničí. Její matka je vysokoškolská profesorka a otec již nežije.

Iva, 28 let

Vystudovala český jazyk na pedagogické fakultě a nyní vyučuje češtinu pro cizince. Poslouchala punk a hardcorovou hudbu a se squatem se poprvé setkala právě na hardcorovém koncertu. Na squatu nikdy dlouhodobě nebydlela, jen je navštěvovala nebo se částečně podílela na určitých aktivitách. Má zkušenosti se zahraničními squaty, kde během svých cest pobývala. Navštívila například EKH ve Vídni, Rozbrat v Poznani a Elbu ve Varšavě. Ze squattingu si odnesla především myšlenku na komunitní bydlení. V současné době bydlí s dalšími pěti lidmi v luxusním soukromém domě.

Její matka byla ekonomka, nyní je v invalidním důchodu, její otec je profesionální řidič.

Klára, 24 let

Pochází z Prahy a v současné době je studuje dějiny umění na filosofické fakultě. Ke squattingu se dostala přes skupinu Food Not Bombs (Jídlo místo zbraní), která vařila jídlo pro bezdomovce na squatu Milada. Později se aktivně účastnila obsazení squatu

Emilka, Cibulka a demonstrativní akce na Albertově. Cestovala po Evropě a též má zkušenosti se squaty v zahraničí. Myšlenka squattingu je jí stále blížká a má chuť podílet se na dalších akcích tohoto typu. Její matka pracuje ve škole jako hospodářka a její otec je angažovaný intelektuál.

4. Závěr

Cílem této práce bylo zjistit, jak reflektují fenomén squattingu osoby, které se v tomto prostředí pohybují nebo pohybovaly. Na základě tří výzkumných oblastí jsem se snažila vysledovat, kde a v čem se názory aktérů a aktérek liší, a kde se naopak shodují.

První výzkumná oblast se zabývala příčinami, díky kterým osoby do squatu přišly. Až na jednu výjimku se všichni angažovaní jedinci se squatem setkali dobrovolně, tzn. na základě svých vlastních zájmů a motivací. Tyto motivace na první pohled vypadají různorodě, ale při bližším zkoumání bylo poznat, že mají jeden stmelující prvek, a tím byly anarchistické tendence. První setkání se squatem pro Ivu byl koncert hardcorové kapely, který se na squatu odehrál, nicméně uvedla, že žánr, který dřív poslouchala byl punk, jež často prezentuje anarchistické myšlenky v textech svých písní. Stejně tomu bylo i v případě Oty. Ten je sice vyznavačem taneční elektronické hudby tekna, ale i tam anarchistické myšlení proniklo. Zcela evidentní je to u Anety, která otevřeně přiznává své anarchofeministické názory. Co se týká osob kolem squatu Erika, též jsou to povětšinou „punkově naladěni“ jedinci.

Druhá výzkumná oblast se zabývala charakteristikou života ve squatu, jeho klady a záporny. Jedním z největších kladů tohoto způsobu života, na kterém se většinou všichni respondenti a respondentky shodli, byla svoboda, kterou v tomto prostředí jedinci obzvlášť pociťují. K tomu napomáhá i fakt, že squat je místo s nehierarchickými principy, tzn. že člověk není nijak omezený. Jedinou výjimkou jsou předem určená pravidla, jež slouží k udržení komunitního života ve squatu.

Negativní stránkou mohou být dílčí problémy. Mezi ně patří nadměrná konzumace alkoholu, drog, nedostatek soukromý či problémy v komunikaci.

Ve třetí rovině měli respondenti a respondentky zpětně zhodnotit jejich působení v prostředí squatu a říct své vize do budoucnosti. Ti, kteří tímto alternativním způsobem života prošli, si nejvíce cení zkušenosti s komunitním bydlením, kterému

se chtějí nadále věnovat ať už v prostředí squatu či v soukromém životě. Zajímavá je i zkušenost s právními aspekty, ke kterým se obyvatelé squatu dříve či později dostanou při snaze o legální získání objektu od majitele či při jeho obraně proti policii.

Dílečích zajímavých témat, které vyplynuly během výzkumu bylo více. Například vzájemná solidarita nejen mezi squattery a squatterkami ale i mezi širším okolím.

Squat je zkrátka zajímavé místo, které nabízí mnoho možností seberealizace a zároveň odpočinku.

Pěkně to vystihl Ota když squat nazval „*oázou jinakosti uprostřed městský průmyslový mašinerie*“.

5. Použité prameny a literatura

- DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2002
- HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. 2. vyd. Praha: Portál, 2005
- KUBÁTOVÁ, H. *Sociologie životního způsobu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010
- PETRUSEK, M. a kol., *Velký sociologický slovník*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996
- GIDDENS, A. *Sociologie*. 1. vyd. Praha: Argo, 1999
- SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010
- RENZETTI, C. M., CURRAN, D.J. *Ženy, muži a společnost*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2003
- TURNER, V. *Průběh rituálu*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2004
- McCLEARY, J. B. *Hippie encyklopedie, kulturní encyklopedie (a frazeikon) 60. a 70. let 20. století*. Volvo Globato, 2010
- HORA, L. *Problematika tzv. alternativní religiozity a jejího podílu na formování životní orientace mládeže*. 1. vyd. Praha: Karolinum
- HANÁK, O. *Slepé rameno mrtvé řeky*. Praha: Argo, 1992
- BOUILLON, F. *Les mondes du squat*. Paris: Press universitaires de France, 2009
- ABDALLAOVÁ, N. *Anglicko-český výkladový slovník*. Praha: Lidové noviny, 1998.
- PLHÁKOVÁ, A. *Učebnice obecné psychologie*. 1. vyd. Praha : Academia, 2005
- TOMEK, V., SLAČÁLEK, O. *Anarchismus: Svoboda proti moci*. Praha : Vyšehrad, 2006
- RŮŽIČKA, V. *Squaty a jejich revoluční tendence*. Praha/Kroměříž: Triton, 2007
- FIALA, P. *Politický extremismus a radikalismus v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, 1998
- PIORECKÝ, V. *Squat : vymezení funkcí optikou jeho obyvatel*. Brno, 2001 (rukopis)
- LÁSKA, V. *Ladronka: rebelie na ostrově svobody*. Praha, 1997 (rukopis)
- MERTOVÁ, R. *Dobročinný spolek Medáku ve Starých Střešovicích: Historie vzniku a proces přerodu squatu v kulturní a komunitní centrum*. Praha, 2002 (rukopis)
- GRÜNDLEROVÁ, P. *Kauza Medáci: popis jednoho zápasu, aneb, Motivace, cíle a strategie squatterů*. Praha, 2004 (rukopis)
- BRUNCLÍKOVÁ, L. *Alternativní ekonomické modely a nelegální přivlastnění jako strategie vyrovnání se s nepříznivou ekonomickou situací*. Plzeň, 2011 (rukopis)

Časopisy:

ČERNÝ, F. *Stručné dějiny squattingu*. Přítomnost 1/2002

DRÁPAL, V. Týden 28/2000

Internetové zdroje :

<http://www.feminismus.cz/slovnicek.shtml#G> (přístup květen 2011)

Manifest obsad' a žij, Obzor, 2005, <http://obzor.euweb.cz/Obsad-a-zij.pdf> (přístup duben 2011)

http://super.tacheles.de/cms/new_site/history_start.php#english (přístup duben 2011)

<http://christiania.org> (přístup březen 2011)

<http://www.outsidermedia.cz/Christianie-na-rozcesti--1.aspx> (přístup červen 2011)

<http://www.ladronka.com/cs/> (přístup červen 2011)

<http://milada.org/zpravodajstvi/category/vyklizeni> (přístup červen 2011)

<http://www.osf.cz/> (přístup červen 2011)

<http://www.anarchismus.org/?q=node/161&uid=848>. (přístup květen 2011)

<http://www.trestni-rizeni.com/NovyTZ/zvl05.html> (přístup březen 2011)

http://www.financninoviny.cz/zpravy/soud-vyhovel-odvolani-squatteru-kteri-obsadili-dum-na-albertove/625525&id_seznam=540 (přístup duben 2011)

<http://squatek.sweb.cz/SquatekkText.htm>. (přístup duben 2011)

<http://realitka.squat.net/> (přístup duben 2011)

<http://discentrum.cz/> (přístup duben 2011)

<http://jmz.ecn.cz/fnb.html>. (přístup květen 2011)

<http://www.X/pamatky-mesta.html#h12> (přístup květen 2011)

<http://www.X.cz/informace-o-meste.html> (přístup květen 2011)

<http://squat.net/> (přístup únor 2011)

Dokument:

<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10275866938-intolerance/410235100141009-obsad-a-zij/> (přístup duben 2011)

6. Přílohy:

Plakáty na Squatekky, kulturně-alternativní festivaly

SQUATEKK

obsad' a žij - oživte s námi další dům
SO/18/10/2003/17:00

Info > 776 145 496 > www.sweb.cz/squatek

hudba - ZRAKAVADU (ska) + DJS BASSYS a IRIE NEED,
avantgardní filmy, dokumenty, fotografie, obrazy, fire show,
industriální divadlo - SANGREDANS-NOISE RADIATE EXTREME BALLET

straz > zahradni restaurace Klamovka > 16 - 17 hod.
(tram. 4, 7, 9, 10 - zast. Klamovka, cca 50 m do kopce a vlevo)

V průběhu devadesátých let došlo k několika pokusům oživit opuštěné domy a vytvořit z nich otevřené prostory pro seberealizaci. V těchto prostorech nešlo jen o přežívání. Každý z těchto pokusů byl ve větší či menší míře nejen protestem proti hodnotám a uspořádání kapitalistické společnosti, ale i unikátní příležitostí pro rozvíjení rozmanitých druhů alternativní kultury, ale i pro sčítávání názorů a možností lidského soužití na nehierarchických principech a v genderově nepodmíněných rolích v rámci otevřené komunity. To vše bez komerčních tlaků a ve snaze nalézt významy slov, jako jsou solidarita, spolupráce a svoboda.

Opuštěné domy byly v rámci možností opraveny, byl jim vdechnut život. Dříve či později však došlo k jejich násilnému vyklizení. Významná část vyklizených domů další roky zeje prázdnou a nadále nesmyslně chátrá. Squaťerů, squaťerek a jejich kultura marně hledají podobné místo, protože komerční kluby nemohou být pinochodnou alternativou.

Na začátku tohoto léta se skupina mladých lidí pokusila na jeden den znovu vdechnout život usedlosti Safránka, kterou byli squaťer a squaťerky nuceni opustit. Proběhla zde výstava obrazů a fotografií, promítaly se různé dokumenty, tančilo se v rytmu reggae, ska, jungle, digital HC. K vidění bylo i už originální industriální divadlo.

Obsad' a žij

squatek!

28. 6. 2003 - 18:00

**industrialní divadlo sangredans - noice radiate extreme ballet,
avantgardní filmy,
dokumenty,
fotografie,
obrazy,
Dj's**

V průběhu devadesátých let došlo k několika pokusům oživit opuštěné domy a vytvořit z nich otevřené prostory pro seberealizaci. V těchto prostorech nešlo jen o přežívání. Každý z těchto pokusů byl ve větší či menší míře nejen protestem proti hodnotám a uspořádání kapitalistické společnosti, ale i unikátní příležitostí pro rozvíjení rozmanitých druhů alternativní kultury, střetávání názorů a hledání možností lidského soužití na nehierarchických principech a v genderově nepodmíněných rolích v rámci otevřené komunity. To vše bez komerčních tlaků a ve snaze nalézt významy velkých slov, jako jsou solidarita, samospráva, spolupráce a svoboda. Opuštěné domy byly v rámci možnosti opraveny, byl jim vdechnut život. Dříve či později však došlo k jejich násilnému vyklizení. Významná část vyklizených domů další roky zeje prázdnotou a nadále nesmyslně chátrá. Squateři a jejich kultura mají hledat podobné místo... komerční kluby nemohou být plnohodnotnou alternativou. Přichází malý festival, který na jeden den vdechne opět život jednomu opuštěnému domu. Jeho pestrost hovoří sama za sebe...

Infolinka - 776 145 496

Sraz - zahradní restaurace Klamovka - 17:00 až 18:00,

(tramvaj 4, 7, 9, 10 - zast. Klamovka, cca 50m do kopce po levé straně)

www.centrum.cz/squatek